

BAJZA

ÖSSZEGYŰJTÖTT MUNKÁI.

MÁSODIK, BŐVÍTETT, KIADÁS

TOLDY FÉRENCZ

ÁLTAL.

—

ELSŐ KÖTET.

PESTEN, 1861.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

PH
3213
B17
1861
v.1-2

BAJZA ÉLETE.

(TOLDY: „A. M. KÖLTÉSZET KÉZIKÖNYVE“, II. K., PÓTOLVA).

BAJZA JÓZSEF Szűcsiben, Heves vármegye helységében, 1804. január 31. ágostai vallású, nemes és birtokos szülektől született, kiktől gondos, és tanult derék atyjától szellemi fejlődésének is kedvező, nevelést vett. Köz tanulását 1811-ben Gyöngyösön a ferenczi atyák gimnásiumában kezdte, azt Pesten folytatta, hol 1818-tól 22-ig a bölcsészetet, 1822—23-ban a törvényeket hallgatta, s azokat Pozsonyban 24-ben végezvén, egy évet törvénygyakorlaton unokabátyja Földváry Ferencz hevesi alispánnál töltött. Az 1825—1827-ki emlékeztetes országgyűlésen ugyan e rokona, mint országgyűlési követ mellett, megyei írnokként volt jelen. Ennek végével Pesten Matkovics protonotárius mellé kir. tábla jegyzőjeül eskütt fel, s 1828-ban ügyvédi oklevelet nyert. Átesvén így azon előkészítő pályán, melyet a régi világban minden nemes ifju egyformán meg szokott járni, a tudomány és irodalom iránti lelkesült szeretet-

ből elhatározta magát nem ügyvédkedés, nem hivatal útján szolgálni hazáját, hanem az irodalomén, s e végre 1829-ben Pesten vette állandó lakását. Neve kevés, de jeles lyrai és széptani dolgozások által már ekkor a közönségesen ismertek és becsültek közzé tartozott. A költészet és általában a szépművek iránti szeretetét először is a romai classicusok olvasása költötte fel benne, majd a magyar literatúrával ismerkedett meg, melyet különösen Kazinczy, Berzsenyi és Virág munkáik által kedvelt meg, kik közül emennek 1820. vége óta majdnem mindennapi látogatója volt, Kazinczyval pedig 1822-től fogva leveleket váltott. Már ekkor különös előszeretettel fordult a historia felé is, melyről, mint akkori levelei mutatják, jókorán, mielőtt még a német irodalommal ismerkedék meg, elméletet képezett magának. Első kísérletei azonban, 1821-ben, költőiek voltak, mik közül e sorok írója, ki Bajzával 1820. óta a legbensőbb barátságban élt s vele együtt tevő irodalmi tanulmányait, egy füzet *Idylleket* mai napig őriz gyűjteményében, melyek Gessner módjában készültek. 1822-ben ismerkedett meg Kisfaludy Károlylyal, ki a reménydús ifjút talentoma és szeretetre méltó jellemeért minden barátai közt, még élt, különösen kitüntette. Ennek *Aurorájában* lépett fel Bajza 1823. s azt mind végig gyarapította egyszerű, érzékeny s ritka-szép alakú dalaival, melyek közül *Boréneke* (1826) országos divatúvá lett, s egy idegen monda után készült „*Regével a Habladányról*“ (1830). Ezek mellett néhány zsengéjét az *Aspásia* hozott 1824-ben (Júliusz aláírással), s egyik legszebb dalát: „*Lyányka Gyötrelme*“ Vörösmarty *Koszorúja* (1828). Ez utóbbi évben Vörösmarty vevén

által a Tudományos Gyűjtemény szerkesztését, annak kérésére dolgozott nagyobb széptani értekezése : Az *Epigramma theoriája* (Tud. Gy. 1828. VII. XII) tanulmányairól úgy, mint bármi külső tekintetet mellőző egyeneslelkűségéről tett tanuságot, melylyel illethetelenséget igénylő embereket már ekkor felizgatott maga ellen; de midőn Szentmiklóssy Alajos némely állításaira éles „igazítást“ teve közzé (Tud. Gy. 1829. II.), erre adott sujtó válaszában („*Szükséges felelet egy hivatlannak szükségtelen észrevételeire,*“ u. ott III. k. s a Minerva azon évi I. köt.) ő is oly mértékét árulta el a kritikusai izgékonyaságnak, mely szelíd és emberbaráti jellemével meglepő ellentétet mutatott fel. Legközelebb egy pár historiai eredeti és fordított czikke következett a Tud. Gy. és Minervában*), első elbeszélői kísérlete az Aurórában**) s egy drámái gyűjteménye : 1) *Külföldi Játékszín*, több tudósokkal kiadja Bajza. Első kötet. Pest, 1830***), melyet a könyv lassú kelete mellett figyelmének és munkásságának más irányba ragadtatása akasztott el kezdetben mindjárt. T. i. Fenyérynek a „Tudományok és Mesterségek közönséges Tára“ feletti felszólalása következtén támadt úgy

*) Népek vándorlása, kereszthadak és középkor. Schillerből (Min. 1829. III.); Históriai nevezetességek (Min. 1830. III.); Néhány vonás lord Chatam karakteréből (Tud. Gy. 1830. I.).

**) Rege a hableányról (Aur. 1830., egy francia rege után).

***) Tartalma : Galotti Emilia, szomorúj. németből Lessing ut. Kazinczy Ferencz; A gyűrű, vígj. németb. Schröder ut. Bajza; s Lessing és Schröder irodalmi arcképeik a kiadótól.

nevezett *Conversations-Lexikon*i pörbe *) ő is közbe szolt : 2) *Figyelmeztetés pesti könyvtáros Wigand Ottó Tud. és Mest. köz. Tárára* (Kassa, 1830); s midőn erre Döbrentei kipattant, ezt egy kemény pamphletben verte le : 3) *Válasz Döbrentei Gábornak a Conversations-Lexikon ügyében* (Székesfejérvár, 1830. április 16.),

*) Nem lesz érdektelen itt e pör actáinak teljes sorozatát adnom, mely, bár kezdetben mindjárt személyes térre vitetvén a tudományra nézve hasznot nem hozott, kivévén hogy a szóban forgó munka nagyobb erőfeszítéssel és gondnal létesült, mint talán különben; azon köz figyelem által, melyet egy irodalmi ügy iránt a közönségben gerjesztett, s azon szigorú igények hirdetésével, miket az irodalom részére érvényesített, végre is üdvös befolyást gyakorlott : 1) Wigand „Figyelemre méltó előfizetési jelentése,” jan. 1. 1830. 2) Wigand Figyelmeztetése a Tud. és Mest. köz. Tárára, mutatóvanczikkokkal, február 6. 3) Fenyéry Kérdése a Tud. Gyűjt. I. köt. 4) Wigand (neve alatt Döbrentei) és Cserneczky József mint szerkesztő Felelete febr. 25. 5) Bugát Pál „Igazítása” Balogh Pál „Agyvelő” mutatóvanczikkára, a Tud. Gyűjt. II. köt. és külön. 6) Balogh Pál „Visszaigazítása” a Tud. Gyűjt. III. köt. és külön. 7) „Egy szó Döbrenteiről” Fenyérytól, márt. 24., külön Kassán. 8) Wigand „Negyedik Jelentése” külön. 9) Bugát Pál Felelete a Visszaigazításra, a Tud. Gyűjt. IV. köt. és külön. 10) Bajza Figyelmeztetése, apr. 16. Kassán, a Minerva mellett és külön. 11) „Ki szerkeztetője a Conversations-Lexikon magyar kiadásának?” Döbrentei Gábor, apr. 6. — Bajzának Cserneczky József. — Husvétii Piros Tojások Bajzának s társainak méltatlan megtámadásaira, Thaisz András, apr. 10. Külön Pesten. 12) Bajza válasza Döbrenteinek, Sz.-Fejérv. 13) Wigand (ötödik) Jelentése, jun. 23. 1830. 14) Gr. D. J. : Az országszerte ösméretes fiatal tudós Zajbaj úrhoz, egy csupán józan eszű, ősz hajú s békét szerető, tudatlan. Pesten jun. 16. 1830. Külön. 15) Bajza Észrevételei gr. Dessewffy J. ellen. Székesfej. 1830. oct. 25. külön, a Krit. Lapok I. füzeté mellett. 16) A Visszaigazításra való

melyre, midőn Döbrentei magát gr. Dessewffy József által védelmezteté, következtek oct. 25. az 4) *Észrevételek a Conversations-Lexikoni pörhöz gr. Dessewffy József ellen* (Székesfejérvár 1830), mind ezek azon pártoskodásokból keletkezett sajnos ingerültség behatása alatt, melyeket Döbrentei, a már-már megalakuló akademiában magának biztosítandó befolyás végett, üzött. Amily félelmessé tették e vitázatok Bajza polemiai erejét az írók egyik osztálya előtt, oly általános érdekert gerjesztettek a nagy közönségben, mert azok a talentom harcza voltak a tekintély ellen, s előjáték a polgári téren is ily szellemben alakulandó ellenzéknek. Azon bosszantások előérzetében, melyeknek a pör fő bajnoka kiteve leendett, egy saját organum megalkotásáról kellett gondoskodnia, s ez adott alkalmat egy Kisfaludy Károlylyal és Toldyval még 1826-ban tervezett folyóirat létesítésére, s így indultak meg 5) a *Kritikai Lapok*, kiadja Bajza (Pest, 1830), melyeknek célja az irodalom augiaszi óljának bíráló és vitázó cikkek általi kitisztázása, helyesb irodalmi nézetek terjesztése, nemesb ízlés érvényesítése volt, s ez irányban főleg Fenyéry, Kölcsey, Toldy és Vörösmarty, többnyire névtelen, közremunkálásukkal folyt 1836-ig (I. füz. újra 1833, II. III. 1833, IV. V. 1834. VI. VII. 1836).

Feleletnek Visszaigazítása. Feleletül prof. Bugát Pál úrnak a magyar nyelv ügyében. Pest 1831. (aláírva : jun. 30. 1830. Balogh Pál). 17) A Kritikus Apotheosisa írta b. E. J. (Eötvös József) Pest 1831. 18) Balogh Pál Némely Észrevételei Dr. Schedel jelentésére a Közhasznú Esmeretek Táráról a Sas IV. köt. 1831. június 30.

Ezek mellett egykorúlag átvevén Kisfaludy Károly halálával, ennek és barátinak kívánságára, ennek almanachját, azt e cím alatt : 6) *Auróra*, hazai almanach, alapítá Kisfaludy K., folytatja Bajza, 1832 és 33-ra Trattnernél, 1834—37-ig díszesb alakban Kiliánnál folytatva (XI—XVI. folyam), a kor valamennyi kitünőbb erői segédelmével mind végig régi becsében fen tudta tartani. Ő maga azt számos lyrai költeményekkel s prózai darabokkal gyarapította, melyek voltak: *A Vándor*, beszély (1832), *Ottília*, román levelekben (1833), *Gróf Kohári István*, életrajz (1832), *Coriolán s a háborgó Róma*, történetrajz (írva 1833, de ekkor a censúrától eltiltva, l. Aur. 1834. a 317. lapon, csak 1835. kiadva). Két ez időben írt regénye : *A fekete lovag*, és: *Kámor*, terjedelmök miatt kiszorúlván zsebkönyvéből, nyomatlan maradt. Ez almanachnak 1834-re Kilián árujába átmenetele adott alkalmat az úgynevezett *Pseudo-Auróra* kijövetelére („Kiadják Többen. 1834, 35“), s a Trattner-Károlyi tulajdonjog-követelései folytán támadt híres *Aurórapörre*, melyben Trattner mellett Horvát István kelvén ki Bajza s mellette felszólaló barátjai ellen*), ez egy külön védirattal némította el elleneit : 7) *Melyik a valódi Auróra törvény és józan ész előtt?* Pest, 1834. máj. 1. 4-rétb. (s toldalékkul a Krit. Lapok V. füz.), mely azzal lett nevezetessé, hogy az írói tulajdon eszméjét nálunk első fejtegette. Ez időből felemlítendő a magyar akadémia első nagy gyűlésében 1831. febr. 17-d. levelező, s a másodikban, mart.

*) Az Aurórapör actáit teljesen l. Tud. Gy. 1834. II. 129—130 mikre jött Bajza fenidézett felelete.

10. 1832. a történettud. osztályban rendes taggá választása, s mint ilyennek 1835-ben fizetésbe lépése; buzgó részvétele a budai s utóbb pesti színház ügyében sok éven át működött akadémiai bizottmány munkáiban; továbbá írói munkásságából a Helmezy *Társalkodója*, melyet 1832-nek első felében szerkesztett, és részben maga írt*); a *Tudománytár*bani részvétele**); továbbá először összegyűjtve 8) *Bajza Versei*, Pest, 1835***) (másodszor, képevel 1844, harmadszor Összegy. Munkái I. kötetében, negyedszer 1857); 9) *Pillangó*, külföldi válogatott elbeszélések zsebkönyve, kiadá Széplaki Erneszt. Buda, 1836; 10) *Az Éjszakamerikai Egyesült-Országok Történetei*, Herrmann (Lardner utáni) fordítása szerint, Velenczei Gábor álnéven, 2 köt. Pest, 1836 †); de legszebb részét idejének ez években (1832—1838) a magyar akadémia megbízásából többed magával elvállalt *Magyar és Német Zsebszótár* írása és társas szerkesztése vette igénybe ††). E többfelé ágazó

*) Valamennyi névtelen cikk övé; közölök megemlítenédek: A hízkelkedő, 9. sz. A párviadalról 20. sz., melyre Wesselényi fellelt a 24., Goethe, 34. 35. sz., Whig és Tory párt. 46. sz. stb.

**) *Széplaki Erneszt* név alatt 1834. és 35-ben. A japán birodalom Klaproth után, III. kötet; Franciaország 1833-ban politikai és értelmi tekintetben, IV.; Peru legújabb zendülése, VI. köt.

***) Az akadémia 1836-ki nagy gyűlése által dicséretre méltatva (a nagy jutalom helyett, melytől Döbrentei erőlködése el ejtették el. Ennek utolsó diadalma).

†) Csak részben az ő fordítása.

††) A szerkesztőség Antal Mihály, Bajza, Bugát, Toldy és Vörösmartyból állott.

munkásságát 1837 kezdete óta hét egész évre az *Athenaeum* igénylettel, melyet az engedélyvel felruházott társaival, Toldy és Vörösmartyval közösen alapítván, és szerkesztésének egész terhét mind végig maga viselvén (Pest, 1837—43. XII kötet 4-rét. és II kötet 8-rét.) e tudományos és szépirodalmi, s mióta a Toldy által szerkesztett Figyelmező is belé olvasztatott (1841. óta) egyszersmind kritikai, lappal húzamos, mély és határozó hatást gyakorlott az irodalomra, az ízléses nyelvbéli előadására, és színművészetre. Az utóbbira el nem vitázható üdvös befolyással volt azon szervező munkássága is, melyet, mint a Pest vármegyei magyar színháznak, megnyitásától kezdve 1837. augusztusban közel egy évig, igazgatója, a legsúlyosabb körülmények között fejtett ki *); valamint a nemzeti színügy körüli

*) „A pesti színház 1837. augusztusban volt megnyitandó. A ház készületlen, a társaság még nem teljes, a repertoriumról még csak annyi előgondoskodás sem, hogy eredeti művel lehessen a főváros első állandó magyar színházát megnyitni; sem ruhatár, sem függönyök elégséges számmal, s végre az egész szervezetlen. Ekkor hivatott meg Bajza igazgatónak, s nem elég szabad kezekkel, mert fölötte egy táblabírószerű választmánya állott a részvényeseknek, mely úgy hitt megfélelni kötelességének, ha az igazgató irányában ellenzéket képez, ahelyett hogy támogatná. Mégis az intézet aug. 28. eredeti előjátékkal ugyan, de fordított fő darabbal nyitattott meg, s fenakadás nélkül folytak a felkészítés, szervezés, az akadémia segédelmével egy új repertorium előteremtése, s az előadások. Figyelemre méltók az általa azon időben kiadott „Pesti magyar színésztársaság törvényei“ (Pest 1837. s a „Szózat“ mellett), s még inkább azon erély és következetesség, melylyel azokat életbe is léptette. De mikor e belső szervezés s az egésznek rendes és biztos kerékvágásba hozatala

nézetek helyes tájékoztatására egy szak-avatottsággal és bátorsággal írt pamphletje : 12) *Szózat a pesti magyar színház ügyében*. Budán, 1839. Bele fáradván végre azon sok évi hosszas bajlakodásokba, erő-elforgácsolás és kellemetlenségekbe, mikbe különféle vállalatai kerültek; a folytonos, többnyire öt személyesen czélba vevő, de mindig diadalmasan visszavert megtámadások közt folytatott Athenaeumot 1843-nak végén befejezte; s egész lélekkel historiai dolgozatok és vállalatoknak feködött. Így készültek 1844-ben *Eudoxia császárné*, történetrajz (Császár Ferencz Aradi Vészlapjaiban), s *A Telekiek tudományos hatása*, olvasva az akademiái könyvtár megnyitási ünnepélyén, s társai köz kíváratára az akademia azon évi köz ülésében is (nyomt. a M. Tud. Társ. Évkönyvei VII. köt.), s indult meg gondjai alatt 13) a *Történeti Könyvtár*. Jeles történeti, életrajzi, ország- és népismertető munkák gyűjteménye. Kiadja a M. T. Társ. néhány tagja. 6 kötet. Pest, 1844—1845,

eszközölve levén, már a művészi szempontra fordíthatott volna több figyelmet, közbejött a pesti árvíz (mart. 1838.), s az immár rendesen forgó gépet megzavarta; erősödni kezdett a választmányban az „operai párt” is, mely a szavaló színművet alárendelt s nappótló szerepre akarta volna kárhozdatni, míg Bajza azt az intézet éltető szellemének tekintette; így a sisyphusi munkába s a kárpit mögötti úgy, mint a választmányi fondorlatokba bele fáradván, 1838. májusban lelépett; sajnálatva a színésztölet-től, melynek ő ritka szerencsével meg tudá nyerni bizodalmát, mert törhetlen szigorral részrehajlatlanságot és szelídséget tudott egyesíteni.“ Kíírom e sorokat az Újabbkori Ismeretek Tárában általam adott, a szerk. által pótlott, életrajzból, melyet itt természetesen széltiben használtam.

melyekben tőle vannak: *Az Emberi Mívelődés történetei* (Kolb után) németből szabadon, 2 köt., és: *Az Angol Forradalom története Dahlmanntól*, mind kettő 1844*), miket nyomban követtek 14) az *Új Plutarch*, vagy minden korok és nemzetek leghíresebb férfiai és hölgyeinek arcz és életrajza. A szöveg német eredetiét magyarázta Bajza. I. kötet. Pest, 1845-ben, II. kötet 1. és 2. füzete 1846—47; és 15) *Világtörténet*, a legrégibb időkől korunkig. Írta Bajza. Első kötet: A hajdankor, két részben. Pest (1845—47), egy a források szemmel-tartásával értelmesen készült szerkesztmény. Említendő még segédkedése a Toldy által kiadott Kazinczy Ferencz Munkái öt kötete (1836—45) s Vörösmarty Minden Munkái (1845—47) körül; továbbá az ő eszközzéséből Toldy Irod. Beszédei kiadása (1847), valamint a következő gyűjtemény: 16) *Ellenőr*, politikai zsebkönyv, a pesti ellenzéki kör megbízásából szerkeszté Bajza. Németországban, 1847, melyben egy buzgó szózata áll a *Nemzetiség és Nyelv* ügyében. Egyidőleg újra átvette, az országos színügyi választmány, a sajtó, s több jóakarói s barátai (különösen gr. Széchenyi, b. Wesselényi és Kossuth) sürgetésökre a nemzeti színház igazgatását, melyet ez ízben 1847. oct. 1-jétől 1848. július 1-ig folytatott, lemondván ekkor róla, valamint Világtörténete és Plutarchja folytatását is felfüggesztvén, miután Kossuth Lajos sürgetéseinek engedve, az ez által alapított *K. Hírlapja* szerkesztését elvállalta.

*) A IV. kötetben: Washington élete, Sparks Jared után szabadon dolgozta Czuczor Gergely. V. VI. köt.: A Francia Forradalom története (Mignettől), ford. Gaal. 2 köt. 1845.

E lap vezetése őt ama végzetteljes év második felében annyira elfoglalta, hogy saját munkái megakadásán túl czikkek írására sem érkezvén, ez ideje önfeláldozás közt és dicsőség nélkül folyt el. A kormány és országgyűlésnek az év végén Debreczenbe vonúltával, Bajza is, 1849. január 1. hevesi birtokára menekedett, s miután a császáriak Gyöngyöst megszállák, előlük a Mátrába vonúlt, melynek környékén, hol Hevesben, hol Nógrádban rejtezett, míg azok elhúzódnásával, martius végén, Debreczenbe mehetett, hol Kossuth által hivattal kínáltatott meg, de melyet el nem vállalt. Jenő fia a bújdosásban súlyos lábbajba esvén, Pestnek felszabadúltával annak orvosoltatása végett május elején ide visszasietett. A kormány áttevén ismét székét a fővárosba, s megalkotván Vukovics a véstörvényt, őt kínálta meg ennek elnökségével, Szemere Bertalan a nemzeti színház igazgatóságával: de ő egyiket sem fogadta el, ez utóbbinak rendezését azonban elvállalta; s miután Kubínyi Ágostonnak, amiért mint a m. nemzeti muzeum igazgatója Windisch-Graetz herczegnek hódult, helye megürültnek jelentetett ki, annak helyébe neveztetett, e hivatalt azonban már át nem vehette. Mert miután az általa alapíttatni szándékolt politikai napilapnak, a *Futárnak*, első és utolsó száma július 1-jén megjelent, a kormány ügyei sebes hanyatlásával, s annak a Tisza felé kivonúltával, ő is eltávozott Pestről, s azt Szegedre és Aradra követte; a világozi katastroph után pedig, más-más nevek alatt, először is Szatmárba vonúlt, hol a septembert töltötte; innen a fölfedeztetés elől, octoberben, Külső-Szolnokba menekülvén, miután valahára Fegyverneken nejével

ismét találkozhatott, ez óta váltva egy s más pusztán, tiszai birtokosok tanyáin, tartózkodott. A külföldre jutás ekkor forgatott terve megghiúsulván, végre 1850. februárban, enyhébb kilátások kezdék a szerencsétlen családot biztatni, míg végre júliusban, Haynau nyugalmaztatásával, esztendei bújdosás után, valahára ismét visszatérhetett. Ámbár könyvtárát, mely a nemzeti muzeumi épületnek egy rejtékében maradván el lefoglaltatott, soká kelle nélkülöznie, még is rögtön jelentette kiadójának, hogy kész a Világtörténet középkori részét folytatni, de választ nem vevén, ez újra függőben maradt. Házi gondjai, a fia szenvedései miatt 1850. és 1851-ben Parádon töltött fürdőszak, költői s apróbb historiai s vegyes dolgozatai kiadása : 17) *Bajza Össze-
gyűjtött Munkái*. 2 köt. Pest 1851 *), fogták el. E gyűjteményébe nem vette fel bújdosásában írt költeményeit, mik közül, kedélye állapotjának felmutatására ment néhány, munkái jelen legújabb kiadásába. Érdekes, sőt megható, ellesni, mikép ezen harmóniás, nyugott, elégiai kedély, mély elkeseredésében fellázadva, iróniai élességgel számon kéri istentől az áldozatokat (Fohászkodás, 1849), majd egy véres végítéletben bízik, mely a szabadság napját felderítendi (Jóslat, 1850);

*) Ily tartalommal : Költemények (időrendben); Beszélyek : Otília, Rege a habléányról; Történetiek : Coriolán, G. Kohári István, Chatham Vilmos, A Telekiek tudományos hatása, Eudoxia császárné; Széptaniak : Az epigramma theoriája, A regényköltészettről töredékek; Vegyesek : Nyelvünk műveléséről, Lessing, A folyóiratok fény és árnyoldalai, Schröder, Szózat a magyar színház ügyében, Megyeri.

míg végre hattyudalában (Nyugasztaló 1851) a szenvedély árja csillapultával, tépett keblébe visszatér a csend, s a bizodalom az erkölcsi rend örökvoltába: mindannyi stádiumai kedélyéletének, mely ideiglen ki-léphetett határaiból, elveszthette nyugodt felfogását, de nemes humanitásából, vallásos hitéből végkép ki nem vetközhette, végre ismét azon harmóniás egyensúlyba s elégiai öntudatához tér, mely természetét még ott sem tagadta meg, hol izromonként ódai lendületet vesz. S itt végződik Bajza pályája. Mert, nem kapván megbízásokat, névszerint *Liviusra*, mint reménylé vala, s melyből mutatványt is adott, ezzel is felhagyott, s a „gymnásiumok szervezési tervének“ (Entwurf) fordítása, melyet az akademia megbízásából a kormány számára készített, kiadatlanul a bécsi közoktatási ministerium archívumában hever. S váratlanul meglepte barátait a vég kezdete. 1851—52. év telén aggasztó tünetények az agy physikai megtámadtatására mutatnak, melyek a következő 1853. évben nevékedvén, szellemének kevés világos perczeket engedének. A nyarat Csepén töltötte napánál, az 1854-ki fürdőszakot Parádon, s habár nyugottabb lett is, folyton növekedő testi és lelki gyengülés hervasztá egykor elpusztíthatatlannak látszott férfi erejét. Árnyéka maga magának járt az emberek közt; néha az akademiai üléseket is látogatta, olvasgatott Goethében, régi szokásból inkább mint tiszta öntudattal és felfogással; mert lelkének minden ereje elhagyta volt, csak a szeretet maradt meg, övéihez és barátjaihoz, elhülhetetlen melegségében; emlékezetének táblája puszta volt: rajta csak egy kép a múltból, Kisfaludy Károlyé, kinek neve, ha

néha az övéi által kimondatott, a velőkig ható zokogásra fakasztotta : ilyenkor összekulcsolt kezeivel eltakarta arcát, s akadozó panaszából csak a feletti vigasztalhatatlansága volt kivehető, amiért őt, híva általa, nem találta többé életben. *Verseit*, negyedik kiadásban, hitvese kívánságára s az ő akaratából, még 1857-ben adtam ki. Ily állapotban, hasonló egy nyájas, szerető, beteg gyermekhez, mely nem gondolkodik, csak álmadozik és érez, húnyt el, szinte váratlanúl, martius 3. 1858.

BAJZA VERSEI.

A LANTHOZ.

Zengj, ó lant, húrodon
Igéző éneket,
Hangod szelíd legyen,
Olvaszson szíveket.

Fesd az ifjú kebel
Heves küzdéseit,
Egekre szárnyaló
Merész reményeit;

Az emberéletet,
Gyarló szép álmait,
A sírt, melynek vihar
Nem éri partjait.

Zengj bút, vigalmakat,
Az érző szív baját,
A lyányka kék szemét,
Tündöklő szög haját;

S melyet virágival
Istenkéz hímezett,
Zengd a kies tavaszt,
A szép természetet.

S amerre kéklenek
Kárpát szirtormai,
Amerre omlanak
Dunának árvái:

Gyulaszsz nyelv és haza
Íránt hó kebléket,
Magyar szép ajkakon
Viszhangzzék éneked.

S ha vígalom derül
Vidám dalodra majd,
S mély gyötrelmid felett
Mély gyötrelem sohajt:

Egy új Olympián
Ne kívánj pályabért:
A legszebb koszorút
Nyerted küzdésidért.

IFJUKOR.

Fen csapongás, fen remény
Képek, vágyak, érzemény,
Életem bájreggelén!
Könnyem hull utánatok —
Tí szép álmak voltatok!

ÉGI HÁBORÚ.

Ordít a zivatar mord szele, inganak
Már a rengetegek tölgyei, elborúlt
A mennybolt, lebegő barna homály lepi
A vídám liget ernyeit.

Felleg tornyosodik, s ím szakadozva hull
A villám, repeső tűzbe borítja el
A bérzet, zuhogó habbal aládörög
A vézből gyüledett vizár.

Hol lengő zephyrek gyöngé fuvalmai
A sódár jegenyék hajladozó fölén
Szállongtak, Boreás bús szele ott dühöng.
S mindent összezavarva hágy.

A pásztor szalad a förgeteges hegyek
Csúcsáról, legelő nyájai bögnék, s a
Sűrű bikkék alá búnak el, ahová
A zordon zivatar nem ér.

Jőj, Émil, suhogó fenyvem alá, hol egy
 Kis kunyhót a barátság raka s őriz: itt
 Bátran nézzük az ég omladozó vizét
 S a völgyet picziny ablakán.

TÜNŐDÉS.

Ah, ki mondja meg nekem
 Mért borúlt az én egem?
 S ha feltűnnek szép korányim,
 Gyász miért vonúl el rajtok?
 S a sötét erdő magányin
 Mint egy árva kit sohajtok?

Eddig évim hajnalában
 Még könnyelmű gyermek én,
 A vigalmak enyhkarában
 Éltem boldogság ölén:
 Ah e bájkor már repül,
 S más helyébe nem derül.

Mint az árva úgy sohajtok
 A sötét erdő magányin,
 S gyász van elvonúlva rajtok,
 Ha feltűnnek szép korányim;

Mért, o mért borong egem,
Ah ki mondja meg nekem ?

A viruló kert s mezőnek
Nem vidítnak bájai,
Mély titokba rejtve nőnek
Keblem néma vágyai,
S egy tünelmes fellegárnyal
Lelkem más csillagba szárnyal.

Mért esengek szívdobogva,
Honnan e hő gerjelem,
Ha hegyemről andalogva
Messze száll tekintetem,
S fátyolában egy lánykát
Ott szemem lejtezni lát ?

Rózsaévim hajnalában,
Még könnyelmű gyermek én,
Gyakran láttam fátyolában
Lánykát a forrás gyepén,
S bár kedves volt néznom őt,
Nem sejtettem semmi hőt.

Most, ha berkem fülmiléje
Társa mellett zengedez,
S a vadonnak gerliczéje
Párosan száll fészkihez,
Létöket magasztalom,
S elborít a fájdalom !

Tí egy tündér szebb világnak
 Hozzánk szállott lelkei,
 A mindég zöld ifjuságnak
 Égi báju szépei!
 Kiknek ott, hol árva sorvad,
 Szívök lágy érzetre olvad:

Tí mondjátok meg nekem
 Mért borong az én egem?
 S ha feltűnnek szép korányim
 Gyász miért vonúl el rajtok?
 S a sötét erdő magányin
 Mint egy árva kit sohajtok?

PHILOMÉLÁHOZ.

Enyhén miként az esti szellet
 Zephyr könnyűded szárnyain,
 Mint a bájló rózsás lehellet
 Knidos szent myrtusárnyain,

Lebeng dalod, gyöngy philoméla,
 Köszöntvén a májusreget;
 Költöd, ki sérei közt aléla,
 Enyhülten szívja éneked;

S körülíhelve szellemedtől
Lágy érzetekben olvadoz,
Elszenderítő symphoniedtől
Ringattatik szent vágyihoz.

Merengvén a múltnak vidámján
Édenre hat tekintete:
Kihallja a dalt, mely az imádt lány
Rubínajkáról reszkete.

S keblébe hull az ideálnak
Hol eltűnt mennyit éldeli,
Aranyreggé mosolygva válnak
Könyűkben elfolyt éjjeli.

Így kelt a tenger szép leánya
Mindenható búbájival,
Midőn nyugat szellője hánya
Könnyű hullámot szárnyival.

Favón aetherkarjára dőlve
Kéjlett Syrének hangjain,
S kilépe fennyen tündökölve
Kypros örök virányain.

ESTHAIJNAL.

Bájló aranyfény
Csillog szelíden
A reszkető tó
Hullámain.

Fölserken a szél
Rózsák öléből,
S völgyek hűs árnyin
Zokogva leng.

Némúl az erdő,
A messze síphang
Reszketve nyögdel
A légen át.

Kéklő virággal
Hímzett ligetben
Rejtezve csattog
A csalogány.

Leányka, édes!
Még most öledben
Elszenderülve
Mennyet lelek:

Ki tudja? holnap
Talán siromra
Leng a lenyugvó
Est bíbora?

Ah valljon e szív,
Mely hön pihegve
Hófátyolodnak
Alatta ver :

Fog-e felettem
Sohajtozásban,
Mint e nyögő szél,
Kesergeni ?

NELLIHEZ.

Ah ne pillants rám, leányka,
Ah födözd be kék szemed :
E tekintet, e mosolygás
Elveszítnek engemet.

Míg pihentél a lugasban,
S húnynva voltak a szemek,
Szívdobogva bár, de még is
Csendes kéjjel néztelek.

Csendes kéjjel bíborajkad,
Szőke fényű fürtidet,
Lelked tükrét arczaidban,
Bájos szép termeted.

Szél jött, s álma elfuvalta,
S hogy rám nyíltak a szemek,
Bennem mily tündér világok!
Mily kéj ömleng, ó egek!

Elhal a szó ajkaim közt,
Keblemen láng s jég fut el,
Könnyek hullanak szememből,
Hajh, és nem tudom mi lel?

Elveszítnek e tekintet,
E mosolygás engemet :
Ah ne pillants rám, leányka!
Ah födözd be kék szemed!

EMLÉKÜL.

Ha létem elhervasztja a halál,
Emlékezzél reá, te kedves,
E lángszívtől szeretve mint valál;
S ha sírban is szeretni enged a halál,
S a szív még ott is érez és dobog,
Elhúnyt szívem téged, te kedves,
Hamvában is szeretni fog.

DAL A VIDÉKHEZ.

Te bájvidék !
Ott a kék messzeségbe,
Hol szirthegek nyúlnak fel égbe,
S felhőtlen leng a tiszta lég,
Idvezllek, ó te vég-
Határa buzgó vágyaimnak,
Te bájvidék !

Mi szent öröm ?
Mi égi kéjt lehelnek
Fuvalmi a langy estlebelnek
Mezőidről, tündér vidék ?
S nekem virúlsz-e még,
Nekem messzünnen bújdosónak,
Gyönyörvidék ?

Ha nem, vidék !
Úgy légy örökre boldog,
Ím minden szent kötél feloldok,
Melylyel hozzád fűzött az ég,
S isten veled, te vég-
Határa minden vágyaimnak,
Te bájvidék !

De, ó vidék!
Árnyid mily kéjt susognak,
Viránymezőid mint ragyognak!
S csak mindig kéjre intve még
Mosolyg felém az ég,
Az esti bíbor ég, fölűled,
Titkos vidék!

Csak vissza még!
Tán a völgy alkonyában
Ott hervad néma bánatában
A hű szív, mely csak értem ég,
S nekem virúlsz te még,
Nekem messzűnven bújdosónak,
Ó bájvidék!

A LIGETHEZ.

Csendes liget! boríts el
Sötétes alkonyiddal,
Mig én e hantra dőlven,
Keservemet kisérom.
Nem fogja az zavarni
Elszenderült magányid,
S mézajku fülmilédnek
Szívvolvasztó panaszzát.

Halkkal, miként az estszél,
Lebeg sohajtozásom,
S csak a szelíd leányka
Édes nevét zokogja,
Kitől megfoszta sorsom
Öröklő bánatimra.

Boríts, boríts el engem
Sötétes alkonyiddal,
S virágid kelyhe rejtse
Harmatjait szememnek.

EMLEKEZÉS.

Midőn az est bíbor sugára
Bucsúzva száll a kék hegyen,
S elcsendesül a völgy magánya,
Kedves! reád emlékezem.

Magamba' bolygom néma búval
A forrás tündér partjait,
Hol édesen reám simúlva,
„Tiéd“ rebegték ajkaid.

Most is vigan zug ott a csermely,
Balzamlehellők a szelek:
De a titkok tanúvidéke
Pusztán gyászolva csendeleg.

Az édes kínos őszi alkonyt
Bájával újra élem én,
Midőn dalod szivrázva zenge
A hársak csendes éjjelén.

Hang hang után szelíden elhalt,
Ütött az óra rémesen,
S szerelmi csillagunk leszálla
Viharsötétes fellegen.

Könyek gördültek szép szemedből,
Reszketve nyúlt felém kezed,
És elválánk némán zokogva,
És szívünk mélyen vérezett.

Viszonzlátás, egek leánya!
Feltűnsz-e még egykor nekünk?
Mely óra, ah mely föld vidéke
Lesz egyesítő édenünk?

KESERGÉS.

A báj esttünemény halmok alá merült,
Csendes síri homály terjedez a mezőn,
S én mint árva bolyongok
E bús völgybe' magányosan.

Minden néma, kihalt, merre szemem vetem,
Békés álmainak mélyibe süllyedett;
Csak te sírsz egyedül még,
Édes zengzetü fölmile.

Szüntesd gyászdalodat, szánakodó barát!
Szívemnek sebeit tépdeled újra fel;
E mély néma keservnek
Részvétel sem ad enyhülést.

Mint a gyöngye virág hervadoz életem,
A szép büszke után vágyva. De nem soká
Int már a nyugalomhant,
Mely fájdalommat elfedi.

Majd ott sírja felett, fáinak árnyiban,
Gyászoljad nyugovó ifju barátodat,
És ha elmegyén arra
A fagyalt szívü hitszegett,

És nem tudja, kinek hűlt pora nyugszik ott,
A gyepdombra hajol s egy ibolyát szakaszt
Mely a tőle gyűlölt szív
Elszórt hamvaiból növe:

Akkor ferd le te, ó szánakodó barát!
A már elnyugodott egykori kínait,
S mondd meg néki, hogy érte
Hervadt éltém el ily korán.

Majd a szép szemeket könnyek özönlik el,
S a sírdombra le hön hullanak, és velök
Szendergő poraimra
Édes béke malasztja leng.

ÉJJEL.

Az estharang a messzeségbe halt,
Miként a haldokló szív vég fohásza;
Komor sötét merenge a tetők
Megett eltűnelgő szürkületen.
Egy sírkeresztnek romján ültem én,
Magányosan, miként a számüzött
Lakatlan tartomány kietlenében.
Mély volt a csend, szívrázó a sötétség:
Halkan rezegtek a sirok fölébe
Borúlt nyugalmas árnyu cyprusok;

Titkon suhonga hús szelekben a
Halálszellem, kriptáknak rémjei
Borongtak el körülém, egyedül
Sohajtozó körül, a holt világban.

A táj derenge; halványló lepelben
Emelkedett az éj homályiból
Az égi lány, a szent Emlékezet;
S bájjal lengett az elhunyt kor felett,
Mint a szerelm estvelgő csillaga.
Én ott ülven elfojtva bánatim,
Keblemből egy fohász kireppene,
S titkos fájdalmas kéjbe ringata.
S im! egykor rózsapályám angyala.
Az elvesztett, eltávozott alak,
Hajnalgva tűn fel alkonyúlt szememnek.
„Szent árny! sohajtám, hol, hol fogsz velem
Te egykor egyesülni?“ Ő elázott
Arczczal fordúlt el s — a sirokra ínte,
S ködpáraként az éjbe' szétoszolt. —
A cyprusok közül lassú sohajtás
Lengett felém csendes fuvalmakon.

FELLEGEKHEZ.

Ti a messze láthatáron
Elvonuló fellegek!
Kik reám itt hervadóra
Vég bucsúval intetek,
Merre nyúl boldog pályátok?
Tán van nektek is hazátok
Ott a nyugti ég alatt,
Merre szárnyatok halad?

Boldogok! bár engem egy szél
Elfuvalna véletek
E gyászshonból, hol lekötve
Tartanak bús végzetek.
Túl a láthatlan mezőkön,
Zord pusztákon, szirttetőkön,
A nyugot szép tájhoz,
Merre lelkem vágyadoz.

Egy tündér világ mosolyg ott
A kedves karjai között,
Enyhét ott lelné föl e szív,
E sok véstől üldözött.
Ott a boldoglét vidéke;
Szent örömkéj s égi béke,
Mint korány hint harmatot,
Hintve áldást lengnek ott.

Vajha el lehetne szállnom
A futó szél szárnyain,
Halni bár, de a leányka
Idvezítő karjain.
Ott a honföld nyugtot adna,
Értem édes könny fakadna,
S rózsza közti sírorom
Örzené nyugvó porom.

Szálljatok ti, égi pályán,
Boldoglétü fellegek!
Idvezelve a dicső hont,
Ha egébe értetek.
Vágy e szív — de nem találja
Merre nyílna békepálya
Éj-, köd-, örvényből elé
A sohajtott part felé.

A HOLDHOZ.

Mi búsan népsz a tiszta kékről
Felém, te biztos hű barát!
Ki egykor nyájasan ragyogtad
Körül ez árnyak pamlagát.

Te láttad itt e kertmagányban,
Hol ákász 'hinti' árnyait,
Felhődről mosolygva gyakran
A boldog párnak titkait.

Bájjal fénylél az égi lányka
Örömragyogló könnyein,
S némúlva rád emelt szemekkel
Tisztán ömlengő érzetin.

Most csendesen rezgő sugárid
Egy sírhanton halványlanak,
Hol ő már nyugszik, és fölötte
Magas fűszálak inganak.

AZ ELTÜNT IFJUKOR.

Száll mosolygva hegytetőkről
Rózsafényben a tavasz;
Jönnek vígalomra kelve
Lyánykák, ifjak, énekelve:
„Idvez légy, te szép tavasz!
Idvez légy, hajnalpirúlat;
Halmok illatos szele!
És te csendes völgy patakja!
És te zengő fülmlé!“
S ajkokon édesen olvad az ének,
Hangzik az ormon, a néma magányban,
S tánczkoszorúba szövődve kerengnek
Vígan az ifju virányban.

S ah körülök mint viradnak
A szép kornak álmai!
Szebbé válva mint derülnek
A mezők virágai!
Kéjt lehel a berek árnyaibúl,
Zengnek a pásztori sípok,
Élnek az erdők,
S lelkökön édeni béke virúl.

A szív-élvet feltalálni
Mely vidékbe térjek én?
Szerte bolygok andalogva
Rét, völgy hímes szőnyegén;

A kelő nap, a virágok
Égi bája tűn elém:
De mint hajdan oly varázsló
Arczczal egy sem int felém.

Ó tavaszmenny! ó te hajnal!
Halljatok meg engemet;
Hozzátok még vissza egyszer
Eltűnt rózsaeóvemet! —
Ah de ők nem érzenek,
Csak mosolygva fénylenek.

Tí arany álmak,
Az ifju világnak
Mennyei képeivel
Merre röptetetek el?
Nem jöttök ti vissza többé —
Messze messze tűntetek,
S a legszebb lélekvirágok
Elhervadtak véletek.
Hallgass el, te völgy patakja!
Szűnj meg zengni, fülmile!
Hangotok csak bűm alakja,
S veszteségem festi le.

Tűnnek évek, jönnek évek,
Köd s homályra fény terül,
A leszállott esti csillag
Reggel újra felderül:
De az ifjukor kihervadt,
Véle kéj és szerelem,
S nem hozhatja vissza többé
Semmi földi kérelem.

EPEDÉS.

Könyűben, esti fény,
Mezőmre mért ragyogsz?
Fáim bus éjjelén
Ó szellő, mért zokogsz?
Szántok, hogy itt ülök
S bú, fájdalom velem,
Hogy lányka nem mosolyg
Szerelmet énnékem?

Ah lányka nem mosolyg
Szerelmet énnékem,
S epedve, rózsaként
Elhervad életem.
Ki gyakran álmaim
Között enyelg velem,
Az égi szépet, ah
Sehol sem lelhetem.

Hol vagy te, lányka, hol?
Kért e szív hevül;
Kit esdve kérek én
Hajnal s est fényibül.
Jer, hozd el énnékem
A barna fürtöket,
Felhőtlen arczaid,
Mosolygó szép szemed.

E hárs alá ülünk,
Kéj s béke lesz velem,
Mosolygó szép szemed
Szerelmet int nekem;
S majd fáim éjjelén
A szellő nem zokog,
S reám az esti fény
Örömkönyben ragyog.

A LYÁNYKA PILLANTATA.

Ó a hajnalszín gyönyörajakakat, ó az egeknek
Csillagival testvérfényü kies szemeket
Lyányka, ki adta neked? Szólék s a lyányka pirúlva
S szóttan földre süté mennyei szép szemeit. —
Ontsd le te Fendörgő, felhőidet! Ám ha mosolygva
Fölveti pillanatit, lángba borúl az Olymp.

SZERELEM.

Tova, messze tűnjetek,
Légi álmoképzetek.
Eg leánya, Szerelem!
Légy te áfroomig velem.

EMLÉKEZES.

Hévvél szerettem,
S ím szenvedek,
Keblembé' dúlnak
Bús érzetek.

Gyötrelmem enyhet,
Írt nem talál,
Életfáim közt
Zúg a halál:

De bár gyötrelmem
Írt nem talál,
S életfáim közt
Zúg a halál,

Szelíd örömmel
Emlékezem,
Szép napjaidra,
Ó szerelem!

LYÁNYKA GYÖTRELMÉ.

Ó égető kín!
Ó gyötrelem!
Viszonláng nélkül
A szerelem.

Felettem éj, nap
Sötét ború,
Szemembe' könnyek,
Szivembe' bú.

Nem érti titkos
Küzdésimet,
Kit lelkem óhajt,
Lelkem szeret.

Keblembe' dúl, forr
Vágy, félelem,
Gerjelmim önkényt
Fedezgetem;

S ah nincs oly isten
Ki sejtené,
Ki néma nyelvem
Megfejtené.

Kereng a tér föld,
Az ég velem,
Nyugalmam, enyhem
Nem lelhetem.

Ó égető kín,
Ó gyötrelem,
Viszonláng nélkül
A szerelem.

HOZZÁ.

Ha jősz, lángok emésztenek;
Ha mégy, kinok öldöklenek;
Éltem csak gyötrelem.
Jőj és ne menj, s napom virad,
Vagy menj s ne jőj, úgy nyugtomat
Siromba' meglelem.

IRMA GYULÁHOZ.

Tiltsa bár az ész szava,
Tiltsa végzetem,
Érted lángol, érted él
Minden érzetem.

Lassanként megölnék a
Hosszas bánatok,
S mint a hévütött virág
Földre hervadok.

Állj meg, majd ha nem leszek,
Csendes alkonyon,
Melybe gyötirelem 'temet,
Néma síromon,

S halld, midőn a domb alól
Felsőhajt neved,
Mint az ősznek bús szele
Tar mezők felett.

És ha kétled, hogy talán
Túl siron is él,
Lángol, s olthatatlan e
Földi szenvedély,

Szólj és hívj! — Tanújelül
Lelkem megjelen
Hold tűnő csillámaként
Pusztá éjjelen.

KÉK SZÍN.

Más dicsérje a setét,
Sárga, zöld szín kellemét;
A kék szín kedves nekem,
Mint viruló életem.
Kék az esti tűnemény,
A szivárvány, a remény,
A kis emlény kelyhe kék,
Melyért a szív lángol, ég;
Kékek a csermelyhabok
Kikben a szent menny ragyog;
S kék, szemed, szép Emmike,
Te szív legkedvesbike.

A VIOLÁHOZ.

Hervadj, hervadj száradon,
Mit nevetsz reám?
Nincs kinek letörjelek,
Hervadj, violám!

Gondosan neveltelek
Ablakom megett,
Reggel, estve öntözém
Barna földedet:

Felvirúlál, s ég mosolyg
Kéklő kelyheden,
Ah de az, kinek virúlsz,
Elhervadt nekem.

Sír nem vette tőlem el,
Örvény habja nem:
Él, de másnak karja közt
Él a hűtelen.

Néma buba gyászlom őt
Mint halottamat,
Míg a gyász nem oltja el
Kínos lángomat.

Hervadj, hervadj száradon,
 Mit nevetsz reám?
 Nincs, kinek letörjelek,
 Hervadj, violám!

MEGELÉGEDÉS.

Mit nekem ti hír s szerencse
 Tünedékeny álmai!
 Gazdagok dús palotája,
 Lengeteg pór nép csodája,
 Mit nekem ti büszke hősek,
 Fény s dicsőség rabjai!

Vívjatok ti koszorúkat
 Vérpályátok mezején,
 Hágjatok csillámtetőre
 Hol bölcs címet nyer a dőre:
 Kis hajlékom enyh helyéből
 Nyúgott szívvel nézlek én.

A felettem földerengő
 Bíbor hajnalfellegek,
 A mező kies viránya,
 Egy elzárt vidék magánya
 S holdragyogta forrás engem
 Szebb öröme intenek.

Egy édes baráti szózat,
Részvevő meleg kebel,
S fáim biztos ernyejében
A szép hölgynek hív ölében
Elfolyt csendes, boldog óra
Istenek közé emel.

A VÖLGYHÖZ.

Gyász felettem, gyász körülem,
Feltalálni enyhemet
Csendes árnyaidba jöttem,
Rejts el, ó völgy, engemet.

Bükkjeid sötét homályán
Búsan suttog a levél:
Ah te sejtet, e kebelben
Mely emésztő bánat él.

Néma vagy, ha bús barátod,
Érzed mély gyötrelmeit;
Ha panaszt nyög, részvevőleg
Visszazenged sérveit.

Zajban élek mint ki boldog,
Mint kit biztat hű remény,
Senki nem gyanítja, mely kín
Ég e szívnek fenekén;

Senki nem, miként derül fel
Kínról kínra hajnalom,
Csendes éji lámpa mellett
Mint viraszt a fájdalom.

Tiszta kék az ég felettem,
Tiszta kék a láthatár,
Zeng a bércz, virít a róna,
Vigan zúg a csermelyár;

Ámde a tavasz virága
Énnekem nem illatoz :
Egy virágom volt — s hajh az most
Más kebelnek nyíladoz.

Engem éjfél zordonában
Űz a veszteségi kín,
Űz tetőkön, rengetegben
S bús magányid rejtekin.

Volna szárnyam, hogy röpnék
Túl a kínok tengerén,
Volna bár sebem halálos,
Hogy meghaltam volna én.

AZ APACZA.

Láng emészti keblemet,
Láng, nem mondható,
Szenvedély nagy és örök,
El nem oltható.
S ó kinok mély tengere!
Ó kemény egek!
Nem lehet kimondanom
Amit érezek.

Nem lehet kimondanom,
Bárha eltemet;
Tiltja eskü, kárhozat
Szenvedélyemet.
Oltsd el, ó hatalmas ész,
Oltsd el lángomat,
Vagy szakadjatok le rám
Oltár! boltozat!

HÓDOLÁS.

Szem, ó szem,
Mennyei kék szem!
Szőke pompájú hajak,
Rózsafán termett ajak,
Arczvirágok, melyeket
A szerelem ültetett,
Bércz havából fűtt kebel.
Telve égi érzetekkel,
Mely ég, még sem olvad el;
És ti bájoló hatalmak,
Elme! szív!
Játszi egyik és enyelgő,
Enyhe a más, tiszta s hív!
Ostromolni szűnjetek,
Megvallom győzelmetek;
Többé nem harcolhatok —
Itt áll örök rabotok!

CYNTHIÁHOZ.

Ketten virasztunk néma éjben:
Te alvó pásztoríffadat,
Én e sírboltnak ajtajánál
Elhervadt szép halottamat.

Örvendj, tenéked majd fölébred,
S ismét birod szerettedet:
Nekem nem adja vissza sem föld,
Sem ég, kit e bolt elfedett.

ÉJFÉLKOR.

Tündöklő csillagok,
Lobogva fényletek:
Hajh szívem is lobog
Mint a ti fényetek.

De kebletek nem ég,
Szerencsés csillagok:
Hidegen fénylenek
Tündöklő lángitok:

BAJZA VERSEI.

Bennem mint aetnatúz
Dúl, forr az érzélem,
Velem kél s nyúgoszik
A megcsalt szerelem.

S hajh még is lángjaim
Kiolthatatlanok,
Mint örök fényetek,
Tündöklő csillagok!

VITÉZ BUCSÚDALA.

Isten hozzád, ó falu,
Csendes békehely!
Tombol a mén, zúg a had,
Nékem menni kell.

Búsan lépeget fakóm
S vissza-visszanéz,
Száz ablakból int felém
Száz leányi kéz;

Hófejéren lengedez
A vég búcsujel,
„Légy szerencsés, szép vitéz!”
Száz hang idvezel:

Keblem csendes és nyugott
Százak könnyein,
Ah de egy pár kék szemet
Sírni látnom kín!

SAJKADAL.

Életem folyóján
Búszél lengedez,
Életem folyóján
Tört sajkám evez ;
Rajta utazólag
Vérző szívem ül,
S messze, ismeretlen
Part felé röpül.

A folyónak árja
Mély, fenéktelen,
A folyónak árja
Csalfa szerelem ;
Kormányom kitépve,
Engem gyermeket
Lebke csolnakommal
Szirt közé vetett.

Elsülyedt örökre
Szél között zajon,
Elsülyedt örökre
Minden kincsvagyon;

Képek, égi álmak,
És tündér remény,
Útra szép hazámból
Amit hoztam én.

Felleg és ború most
Láthatáromon,
Felleg és ború most
Néma bánatom.
Egy csillag vezérel:
A hit csillaga,
Biztató jövődők
Kétes záloga.

Csendben és vihar közt,
Sziklán és habon,
Csendben és vihar közt
Szállj, te csolnakom!
Élet habjain túl
Majd szívem kiszáll,
Messze szebb világnak
Békepartinál.

LOTTIHOZ.

Míg nekem lángolt szerelmed,
Míg enyémnek mondtalak,
Gazdag kincstár volt ezen szív,
S gyöngy te benne, szép alak!

Elhült már nekem szerelmed,
Elfeledtél, elhagyál;
S gyöngyöm most könny harmatában,
Gazdagságom búban áll.

A BOKRÉTA.

„Zeng a lant, ó nyíljatok meg,
Nyíljatok meg ablakok!
Intsetek tetszést dalomra,
Égi szemcsillagzatok!”

S ím megnyíl a titkos ablak,
Kis kezecske nyúl ki rajt,
Egy virágbokréta száll le,
S kedves szó, mely így sohajt:

„„Vedd e köny-nevelte rózsát,
Véle tiszta szívemet:
Érted lángol, érted él az
Míg a sír el nem temet.

LENKE DALA.

Faluvéken erdő,
Erdőben magány,
A magányba' sírdomb
Hársak alkonyán.

Domb körül csörögve
Omlik a patak,
Hársak közt madár zeng,
Szellők inganak.

Telve illatokkal
A kies vidék,
Mert a dombra szegfűt,
Rózsát ülteték.

Bérczeken kel a nap,
Bérczeken leszáll,
S engem lát bolyongni
A domb fáinál.

Szellőkben keservim,
Búm sohajtanak,
A patak vizében
Könnyim omlanak.

Én tudom csak, más nem,
Hogy kit elfedett
E domb sírja, egykor
Engem szeretett.

Kis patak! ne zúgj a
Sziklán oly nagyon;
Bájos völgyi zengő!
Hallgass bokrodon;

Lengjete, fuvalmak,
A fán csendesen!
Hadd nyugodjék békén
Megholt kedvesem.

AZ EMLÉNYHEZ.

Kisded emlény, kék virág,
Fölneveltelek,
Hogy szerelmi gyászjelül
Néki küldjelek.
Keble bokrétáihoz
Tűz a lyányka majd,
És ha hervadozni lát,
Búsan felsohajt:

„Értelek, te szép virág,
Sír lakóihoz
Aki téged küld nekem
Búban hervadoz.
Ah hogy éltem s élete
Gyász és szenvedés!
Ah hogy bírni őt nekem
Tiltja végezés!”

A TÁVOZÓHOZ.

Int a pálya távola!
Csókok lángol ajkamon.
Égnek áldott angyala,
Légy szerencsés útagon.

Nyújtsad drága jobboldat
Zálogul, hogy lángodat
El nem oltják a korok;
S bár eltép a sors hatalma,
Hő szerelmem istenálma
Emlekidben élni fog.

Még szemed dicső egébe
Engedj egy tekintetet,
Ah ez önt enyhületet
Vérző szívem mély sebébe.

Csókok lángol ajkamon.
Égnek áldott angyala!
Int a pálya távola:
Légy szerencsés útagon!

LEMONDÁS.

Vedd a gyűrűt, ifju, vedd,
S véle vissza lángszived,
Lángszived, mely tisztán ége
Mint a hajnal fényessége.
Öld meg hű szerelmedet,
Más birandja eskümet;
Oltárhoz más fog vezetni,
Légy boldog, tanulj feledni.
A jövődő bájvilág
Gyász lett s néma pusztaság;
Nincs oly csillag a nagy égen,
Mely egy sugárt adna nékem.

Fonjatok szép koszorút,
Fonjatok, leánykák,
Halvány rózsaszál legyen
Benne s rozmarínág;
Rozmarín, nászpompa-ág,
Halvány rózsza, sírvirág.
Gyászbokréta illik ahhoz
S gyász halotti ének,
Akiben meghaltanak
Vágy és szívremények.

ÉDESSÉGEK.

Kinom mi mély, lángom mi nagy,
Látod, még is kegyetlen vagy.

Jövé!l, s elrablád szívemet,
Szólál, s elrablád lelkemet.

Rajtad hó,- rózsá-, égszinek
Egymással harczra keltenek:
E harcz között én meghalok,
Ha nem segélnek angyalok.

Szívem dobog a kék színért:
Egy pár szem fejtse meg: miért?

Kökényszemek, ó hűnyjatok!
Sugártokban elolvadok.

Délben vagy éjtszaka,
Reggel vagy estvelen,
Egem szép csillaga!
Mindig te vagy jelen.

HALÁSZLEGÉNY DALA.

Szél és hab lecsendesült,
Int az éjmagány :
Nyílj meg, kis ház ajtaja,
Jer ki, szép leány!

Parthoz kötve csolnakát
A halászegény
Itt sohajtja jöttödét,
Itt eped szegény.

Szerelem szép csillaga
Fénylik nyúgoton,
Ő vezérli csolnakunk
A hullámokon.

Tengertől ölelt sziget
Szép lakója léssz,
A hajlék, mely elfogad,
Már számodra kész.

Hószinú gyöngyöt füzök
Kis nyakad körül,
Kellemidre minden szem
Bámul és örül.

Szerelem lesz nyoszolyád,
Párnád hű karom,
Álomkéjbe ringatód
Nyájas szívdalom.

Nyílj meg, kis ház ajtaja,
Jer ki, szép leány!
Szél és hab lecsendesült:
Int az éjmagány.

HÍVÓ.

Jőj a csendes völgy ölébe,
Ha leszáll az esti fény.
Hő szerelmünk édenébe,
Jőj a csendes völgy ölébe,
Szív-epedve várlak én
Fáim biztos enyhéjébe.
Jőj a csendes völgy ölébe,
Ha leszáll az esti fény.

AZ ELJEGYZETT.

Te, ki látva könnyeim,
Oly setét, oly bús valál,
Volna szíved, gyászos éj!
Most reám mosolyganál:
Boldogságom érzeled,
S áldanád a végzetet,
Mert örökre bírom én,
Akiért e szív epedt.

Lámpaként meggyújtánád
Tündöklő szép holdodat;
Csillagidnak ezrede
Ékesítné arczodat;
Hogy ragyogjon föld s egek
A szerencse ünnepén,
Amidőn boldog levék,
Gyászod régi társa én.

De te, mint a néma sír,
Szívtelen vagy és hideg,
Képed zordon, elborúlt,
Kebled pusztá, rengeteg.
Víg barátod vagy komor,
Arczod egyképen setét;
Szánlak, hogy nem értheted
E szív égi érzetét.

A BOJTÁR.

Messze cseng már a kolomp,
Elhaladt a nyáj,
S még mindig rajtad szemem,
Ó te kedves táj!

Máskor vígan jártam én
A kies mezőn,
Sípom zenge völgyeken,
Zenge a tetőn.

Most órákig állok e
Sziklabércz felett,
Hol szememnek nyitva van
Nyúgot és kelet;

Nyitva a kiterjedett
Mérhetetlen kék,
Látszik róna, hegy s patak,
Tiszta mint az ég.

Hajh de nékem a kies
Róna, hegy, patak,
A derült, a tiszta ég
Elborúltanak.

Búbánat megyen velem
Völgyön halmokon ;
Búbánat viraszt sötét
Éjszakáimon :

Itt alant a völgyben áll
Egy kis nádkarám,
Benn lakik, ki e veszélyt,
E kint hozta rám.

E tündér varázsla meg.
Ő von engemet,
Édes képe tölti be
Fájó szívemet.

Kis galambka, szép leány !
Nyisd meg ablakod,
Nézz ki a tető felé,
Itt áll pásztorod.

Arcza halvány s hervatag,
Mert beteg szegény,
Szerелеmben elveszett
Bús bojtárlegény.

Hasztalan kiáltozom —
Ő nem hallja meg ;
Szél üvölt az ormokon,
Zúg a rengeteg.

Elsötétedett az ég
Hosszas bűm alatt,
Nem hallik már a kolomp,
A nyáj elhaladt.

Isten hozzád, szép leány,
És te kedves táj!
Elmegy a bojtárlegény,
El, de szíve fáj.

EMMA.

Volnék bár hegyeken lebegő szél, messze röpülnék,
Messze, hol érzelmim kínja nem érne utól.
Volnék bérczi patak, lerohannék sziklatetőkről,
S eltűnném a nagy tengerek árja közé.
Lomb vagyok; a szerelem szép fáján hervadozó lomb,
Melyet hűtlenség játszi fuvalma letört.
Míg lebeg a hegyi szél s lezuhog vigan a patak árja,
Száradok én; a bű lassu halállal emészt.

KIS LEÁNY DALA.

Hogyha házasodni mégy,
Kérlek, nagy leányt ne végy,
Mert a rosszból, mond a pap,
A nagyobb a gonoszabb.
Végy vigat, ne szomorút,
És ne olyat aki rút,
Mert ha rút lesz, jaj neked!
Nem sokára megveted.

Barna, karcsu, szép legény!
Halok érted, s élek én;
Orczám mint a piros ég,
Szemem kökényszínü kék;
Bánatot, bűt megvetek,
Víg vagyok és nevetek.
Ismered rég szívemet,
Végű kicsinkét engemet.
Meg nem bánod, szép legény:
Holtomig szeretlek én.

TÉL ÉS TAVASZ.

Midőn először láttam őt,
Kinn hó borítá a tetőt:
De bennem akkor nyílt vala
Legszebb tavasznak hajnala,
Midőn először láttam őt.

Hogy most utólszor látom őt,
Tavasza vidítja a mezőt:
De szívem mély gyötrelminél
Haldoklik minden ami él,
Hogy most utólszor látom őt.

Ha majd többé nem látom őt,
Virág borítja a mezőt,
Csermely s madárhang zengenek,
Erdők, völgyek zöldellenek;
De rám nem fénylik bájsugár,
Sötét halomnak éje zár,
Ha majd többé nem látom őt.

AZ ÖZVEGY.

A sárguló kertfákra néz
Egy halvány szép nő ablakán ;
Az őszi nap leszállta már,
Gyászló, sötét az éjmagány.

„Örök jótékony éj, mikor
Borítod rám homályodat,
Hogy alhassam a szűnyadó
Kedves mellett nagy álmomat?“

A kertben egy szomorfüz áll,
Földig lehajtva lombjait:
Alatta zöld sírbolt fedí
Az ifju férj hűlt tagjait.

AZ EST.

A nap leszállt, borúlnak az
Arany-felhős egek,
Mezőkön a pásztorsipok
Elcsendesültenek.

Homályos szürke pára leng
Ormok, völgyek felett;
Harangszózat köszönti a
Tűnő estünnepet.

Sírkertben új halom felett
Egy halvány ifju áll,
Ifjú, de arca hervadóbb
Az ősz viráginál.

Gyötrelmi közt elzsibbada
A gyászló gondolat,
Mely átjár, mint jégborzadás,
Velőt és csontokat.

Mi kedves és szívéltető
Földön teremtvé volt
Számára, mind sírmartalék,
Lehervadt és kiholt.

BAJZA VERSEI.

Hallgass el, síró esti szél,
Ne rázd fák lombjait!
Siralmad felriasztja majd
Alvó mély kínjait.

Borítson inkább rá az éj
Örök nagy álmokat,
Ne lássa vérző bánatit
Többé naptámadat.

HAZA. ÉLET. EMLÉKEZÉS.

Szenteld, ó magyar, hazádnak
Kebled szebb érzelmeit :
Romlott szív és romlott elme,
Két hazája hő szerelme
Szép tettekre nem hevít.

A VEZÉR BUCSÚJA.

Száz csatán, ezer veszély közt
Vívтам éretted, hazám!
Ágyuvillámok dörögtek,
Szablyazápor omla rám;
Hol a harcз lángvésze állt,
Ott kerestem a halált.

Dárdaélek közt rohantam
Elfoglalt zászlóidért,
Arczom izzadt, hulla vérem,
Ínség, baj csoporttal ért;
Éltem gyakran perczen állt,
De nem leltem a halált.

Nyertem zsákmányt, és szereztem
Fényes győzödelmeket,
Ám nem irthatám ki végkép
Régi ellenségedet.
Rongált, dúlt az, szép hazám!
S sorsod búsan átkozám.

Átkozám, mert balszerencséd
 Kebledben tenyész vala,
 Tartományid elhagyá az
 Egyetértés angyala.
 Pártviszály kiűzte őt,
 A rend- s békehirdetőt.

Rajtad vérözönben folyt el
 Esztendők hosszú sora,
 Bünhödél: néped bünéért
 Vert az égnek ostora.
 S még feletted dörgenek
 Vész-terhelte fellegek.

Itt állok most ősz hajakkal,
 Fegyvert nem bír már karom,
 Elhúnyt lelkem lángja s lettem
 Néptelen ház, puszta rom.
 Tűnik, hamvad életem:
 Isten ho zád, nemzetem!

Isten hozzád, ifju hősi!
 Nagyra indúlt sarjadék,
 Kit nemzettem a házának,
 Gondsúlyok közt ápolék;
 Bajnoknemzetség faja,
 Szép remények bimbaja!

Kösd e kardot oldaladra,
 Vedd e zászlót, gyermekem!
 Sokszor látták diadalmim
 Ellenséges ezreken:

Hőstől vedd emlékjelül,
És apádtól örököül.

Győztem én: de diadalmim
Vég czélt még nem értenek:
Menj te bátran, küzdj előre,
Áldjanak meg istenek.
Kit veszély nem retteget,
Az nyer győzödelmeket.

A szabadság szép virági
— Úgy akarták végzetek! —
Ész mindenható tűzében
S vérmezőkön termenek:
Int a pálya, ifju hős!
Karddal, észszel légy erős.

EGY LEÁNYKA SÍRJÁN.

Nyúgodj csendes föld alatt,
Nyúgodj szép leány,
Bájid elhervadtanak
Élted hajnalán.

Boldog, még nem ismerél
Gyászt, gyötrelmi bút,
Lépteidnek nyíltan állt
A szép rózsaut.

Arany képzelet veté
Nyugpárnáidat,
Zöld remények hajnala
Kelté álmodat.

Mint regényes táj felett
Csendes éji hold,
Földi pályád tiszta fény,
S égi álom volt.

Most halottan alszanak
Tündér vágyaid,
S rád enyészet lengeti
Gyászfuvalmait.

Néma könnyet önt a lány
Látva halmodat,
S reszkető kézzel szakaszt
Emlékszálakat;

S sóhajt: „Csendes föld alatt
Nyúgodj, bájalak!
Szép tavaszvirág valál,
S mint én hervatag.“

VÁNDOR ALKONYDALA.

Csüggedezve inganak
A kifáradt láb-inak;
Esthomály borong utamra,
Szállnak a fény bájai,
Idvezllek, ti béke honja,
Gyászfenyűk magányai!

Pusztá tér vadonjain
Hagytak úti társaim;
A korányi bíbor égben
Fenn ragyogló istenek :
Kény, dicsőség, és szerencse
Fellegekbe tűntenek.

S mint sötétes éjjelen
Bolyg a sajka fénytelen,
Úgy bolygék magamra hagyva
Hozzád, csendes ősi hon!
S boldog én már megpihenni
Itt fogok nyugpartidon.

Küzdjete ti, küzdjete,
Szélvész-hányta tengerek
Örvényin, villám s habokkal,
Bájremények csolnakán :
E sötét partnál kiköttek
Majd a hosszas út után.

SZÉPHALOM.

Nem ragyogok mint Pest, nem mint Buda tornyai, vára;
 Törpe vityillóim szalmatető fedezi.
 Ám de jön a honfi, s buzgó hálára fakadva
 Idvezel : ő tudja, hol kele hajnali fény;
 Hosszú álom után hol zendült égi varázsszal
 A csalogány, hol nyílt grátia-kényü ajak.
 Fényljenek a büszkék, ne az én kunyhóim. Örömmel
 Rám ismér, áldván tájamat, a hazafi;
 És mikor eltűn majd a hajnal, s déli sugárban
 E haza fényleni fog : szent lesz előtte nevem.

ÉLET.

Mint a kétes tengerpálya
 Változandó életünk :
 Gyarló sajkánk majd vigan száll,
 Majd örvény közt süllyedünk;
 De ki tiszta öntudattal
 Jár veszélyes útain,
 Arra békefény világít
 Felhőn, ég villámain;
 Annak lenge csolnakát
 Istenkéz vezérli át.

APOTHEOSIS.

1834.

Nyugosznak ők, a hősfiak,
Dúló csaták után,
Nyugosznak ők, sírjok felett
Zöldell bokor, virány;

Zöldell bokor, zöldell virány,
Mert vérök öntöze,
És hálakönnyek hulltanak
Az égharmat közé.

Csatájok nem volt pártcsata
S ábrándos képzelet,
Mely dúl alkotni várait
A köz romlás felett :

Mely poklok mélyiből idéz
Viszályok angyalát,
Hogy vérszínnel borítsa be
A béke hajnalát;

Hogy nyomdokán lángvész, gyílok,
Rablás pusztítsanak,
S a század szebb reményei
Sírokba hulljanak.

Csatájok a védelmezett
Népjog csatája volt,
Melyet szent eskü, szent kötés
Ellen zsarnok tiport.

Keblokben a köz érdekek
Szerelme lángola,
Karjokba' tiszta honfitúz
Szablyája villoga.

Vad kényrt, zsarnok-parancsokat,
Lánczot nem tűrtenek,
S Szabadság, te szép égi lény,
Érted vérzetenek.

Vérzettek és elhulltak ők,
De győződelmesen:
Tettök sugára átragyog
Időn, enyészeten.

Dicsőség bájvirágai
Vérükből termenek,
S sírjokról nagy világba át
Hírszellők lengenek.

Márványlapokra tettöket
Örök betűivel
A történet komoly szavú
Múzája vési fel.

Mint vitanak, mint estek el
Szabadság harczaín,
Beszéli a vándor rege
Utódok ajkain. —

Hazájok most bús temető,
Népetlen pusztaság,
Paloták és faluk helyén
Fű nő s fenyérvirág.

Kiket megkímélt a halál,
A férfi bajnokok,
Vagyontalan földönfutók,
Hazátlan vándorok.

Roppant zajongó városok
Utczáin hallgatás,
Sápadt nők arczán síralom,
Bánat, szívszaggatás.

Romok között erőtlén agg
Apák lézengenek,
Kik egy jövő szebb kor felől
Kétségbe estenek.

Ti gyászló nők, őszült apák,
Gyámatlan magzatok!
Elgázlott honnotok felett
Szűnjön síralmatok!

E porba omlott szép haza
Fel fog születni még,
Van bíró a felhők felett,
Áll a villámos ég.

Az ész mindenható tüze
Támad föl ellene,
S a zsoldos szablyák ezrein
Győz a kor szelleme.

E síri gyászolás öröm-
Hangokká változik,
Keresztüldörgi a hazát
Kelettől nyugotig :

S hol legtöbb honfivér lépé
A harczy síkokat :
A népszabadság ott tenyészt
Legszebb virágokat.

A VIHAR.

Zúgó tengernél
Sziklán ülék,
Lelkembe' csend volt,
Szivembe' bék.

Vész jött, tolúlt hab
S habokra dült,
S a gyöngé sajka
Mármár merült :

De szép szivárvány
Kelt nyugoton,
S a zaj leült a
Hullámokon;

Szelíd csend váltá
A mord vihart,
S feltűnt mosolygva
A békepart. —

Ülök tengernél,
Nincsen moraj,
De bennem vész van
Lelkembe' zaj.

BAJZA VERSEI.

Várom, ha támad
Felhők megül
A szép szivárvány,
A vész ha ül?

Távol-, közelre
Tekint szemem,
Hajh nem derül fény
Sehol nekem!

Ki, ah ki oltja
El e vihart?
S hol tűnsz fel, ó te
Szerencsepart?

BORÉNEK.

1825.

Boldogok mi, a barátság
Víg seregbe összevont,
Itt borunkat kedvvel iszszuk,
Távol elkerül a gond.
Fel, vitézi a kulacsnak!
Fel, miénk e szép világ!
Most pohárra! mert nem isztok
A halál ha majd kivág.

Lyányka, csókot e pohárhoz,
Nyújtsad bíborajkadat!
Te ki oly szép vagy miként a
Nyári hajnaltámadat.
S mint midőn két égi villám
Egybe csapva szétenyész,
Csókba lelkünk összezsattan
S a kéj tengerébe vész.

Félre, vízivó, előlem,
Mert palaczba fojtalak!
Itt szentségtörőt nem tűrnek
A bornak szentelt falak.
Láng-lobogva leng Tokajnak
Itt közöttünk istene,
S borba fojtja hogyha bójön
Kit meghitté nem kene.

Éljenek, kik híresítik
A Tokaj gyönyörnevét,
Éljen, aki ott kapálta
E pohár dicső tövét!
Most mi vígan hörpögetjük,
Kéjre lánggra ébredünk,
S minden bút e tágas öblű
Billikomba temetünk.

Üssük össze kelyheinket,
Bennök égi tűz ragyog!
És vigadjunk — a magyarnak
Vigadalmi nem nagyok :

Míg Mohácsnál nem csatázott
A félföldü búszke tar,
Víg volt addig, hajh azóta
Sírva vígad a magyar.

Ott leszállott alkonyába —
De minek panaszlok én?
Félre gyászkép! Új korány kel
Árpád honja szent egén.
Félre, szívnek gyilkolói!
Alvilági fajzatok!
Fájdalom, könny, aggodalmak!
Tőlünk messze szálljatok.

Fel, vitézi a kulacsnak!
Míg miénk e szép világ!
Most pohárra! mert nem isztok
A halál ha majd kivág.
Üssük össze kelyheinket,
A kancsók ürüljenek;
Fenn kiáltsuk : a hazának
Szép leányi éljenek!

Éljen a magyar szabadság,
Éljen a magyar vitéz,
Aki e dicső hazáért
Életét áldozni kész!
Adja isten, hogy Hunyadvár
Gyászoló gránitfokán
Törje csontját a magyarvért
Lesve szomjazó kaján.

Éljenek szeretteink, e
Drága honnak szentei,
Kik a közjóért buzognak
Mint a nap tüzfényei!
Adja isten, hogy hazánknek,
Mint a nagy király alatt,
Három tenger partvidéke
Alkosson határfalat.

Éljünk mink is, akiket most
A barátság egybe font,
És borunkat vígan iszszuk
S távol elkerül a gond.
Fel vitézi a kulacsnak,
Pengjen össze a pohár!
Most igyunk, most! mert ki tudja
Óra múlva mily sors vár.

A SZÁMÜZÖTT.

Feléd, feléd,
 Szelíden intó messzeség,
 Reszketve nyúlnak karjaim,
 Reszketve hullnak könnyeim.
 Egy pillanat reád,
 Egy szent emlékezés
 Elűsionnak hajnalából
 Röpít lelkembe fényt.
 Ha rózsacsillám
 Dörög felbőltet,
 S az égi kegy
 Szivárványod színében
 Mosolyg szelíden;
 Vagy dörgve harsan
 Az égi bosszú
 Felhőd között,
 S villám rohan
 Kőszálidon :
 Reszketve nyúlnak karjaim,
 Reszketve hullnak könnyeim,
 Mindig feléd csak,
 Te messze szép világ!

Kivúled semmi föld
 Hazát nem adhat.
 Virúlva nyíl fel
 Egy bájos éden

Előttem itt;
A kénykehelyt
Szellő istenkezek
Nyújtják egeből:
De a nektári édbe
E szív gyászfellegetnek
Keserve csöppen.
S imádva, esdekelve
Rogynak le lábaim
Előtte a
Titoklepelnek,
Könyörre bírni
A végzetet,
Mely messzeszórt
Tetőled,
Dicső, dicső hon!

Tekintetem
Bármerre száll
E föld mezőin,
Elébe gyászköd
Emelkedik,
S a boldoglét sugári
Csak a sejtés homályiból
Csillámlanak,
Mint őszi alkony
Szürkületében
Egy hamvadó fény :
De ott tebenned,
Arany vidék,
Az idvezület
Forrása csörgedez.

Reszketve nyúlnak karjaim,
Reszketve hullnak könnyeim,
Mindig feléd csak,
Te szép tündér világ!
Mi édes képek intenek
Belőled!
Mi égi kény
Mosolygja rám eget!
Vagy hajnalálom
Tündérei
Lengnek körül?
Barnúltan omlik
Az éj homálya,
De intnek ők
Az édes képek,
S mindig felém csak
Távol mosolygva.
Ti vagytok, ó ti vagytok
Szeretteim!
Meglel tekintetem
A messzeség homályiban :
Te ömledezz felém,
Te hű baráti szív!
Felhőtlen homlokod,
Ó arcz!
Mint a korányi csillag
Hajnal ködéből
Ragyog nekem.
S te, ó szerelmeim
Láng-ideálja,
Feltűnsz lelkemnek;

S tekintetedre
Előmbe olvad a menny,
S öröklét kéjei
Folynak körül.
Ölve téged, egy világ
Mely senkié sem mint enyém,
Simúl szelíden
Karom közé.
S te szív, enyém vagy,
S te lélek, egy velem.
Ó pár! te a dicső
Teremtény glóriája,
Kivüled nem virúl nekem kéj
Az istenek honában.

Nincs kéz, mely elszakaszson
Tőled, te ó hon.
E lélek idvezülten
A boldoglét egébül is
Feléd lobog,
S nem lesz oly rózsaláncz
A nagy teremtmény
Gyönyörvarázsi közt,
Mely fogva tartsa,
Hogy a szeráf öléből
Bár sírhalmok sötétein át
Hozzád ne szálljon,
Dicső, dicső hon!

ISTEN HOZZÁD.

Bérczről visszanéz a vándor,
Vígan int kies hazája,
Ott mosolyg a róna táj;
De a messze távozonak
Szíve vérzik, szíve fáj;
Zeng felé a búcsuszó :
„Isten hozzád, bújdosó!“

Bércz alatt áll völgyek árnyán,
Csak felhőket lát honából,
Elmerült a róna táj :
Ámde búja nem maradt el,
Szíve gyászol, szíve fáj;
Zeng felé a távol szó :
„Isten hozzád, bújdosó!“

Bércz és völgy is elmaradtak,
Felhőt sem lát már honából,
Ábrándkép a róna táj :
Búja mint az ég kíséri,
Szíve vérzik, szíve fáj;
Mély keservvel zeng szava :
„Isten hozzád, szép haza!“ —

Múlnak évek, fürte ősz már,
 Elfeledte rég hazája :
 Ám a kedves róna táj
 Síríg képben él előtte,
 Szíve gyászol, szíve fáj,
 S a halónak vég szava :
 „Isten hozzád, szép haza!“

SZELLEMHANG.

Hajnal szült engem, fiatalka tavaszkori hajnal,
 Rózsa valék, oly szép mint maga az ifju tavasz.
 A tavasz elhervadt, lomb-hulltan gyászol az erdő,
 Rétek víg zöldét hó fedi s éjszaki fagy.
 Engem is elfedezett. Mit sírsz, kegyes édes anyácskám?
 A tavasz elhúnytán fölmile nem késereg.
 Ámde te sírj! A tavasz megjön, meg ezernyi virága,
 Gyermekek, édes anyám, övele fel nem üdül.

SOHAJTÁS.

Múltadban nincs öröm,
Jövődben nincs remény,
Hanyatló szép hazám!
Miattad vérzem én.

Miattad zeng panaszt
S örök bút énekem :
Sötét felhőd alatt
Ez élet gyász nekem.

Oly sok küzdés után
Örvény s hullám közül
Segélni part felé
Egy csillag sem derül.

Ki szívet alkotál,
S belé érzelmeket,
Szeretni lángolón
Hazát és nemzetet;

Kinek hatalma szab
Törvényeket, határt!
Ó népek istene!
Küldj egy reménysugárt.

ANDALGÁS.

Aug. 29. 1896.

Föld koszorúit,
Te honni Genius,
Gyászlep takarja,
De arczodon
Csendes hajnal derül,
És kéjlobogva
Felleng tekinteted
Egy szép jövőndő
Fényárjain.
Leszállsz feledség
Éjébe rejteni
A messze századok
Bús képeit :
Ám visszalengnek ők,
Miként az éjféli
Sírlelkei.

Mohács, Mohács!
Honvér-szentelte sík!
Feltűnsz te némabúsan,
És szétomolva
Elpusztúlt téríden
Királyi thrónus
Nagy romjai;
És szétomolva
Bezöldült hant alatt

A messze kornak
Nagy ősei.

Ó szentek, ó dicsők!
Honföregtetegnek
Véráldozatai,
Az ősz idők szele
Szétlengeté
Szent sírotok porát,
De a nemes
Utókor ajkán
Dal kél fölöttetek,
Dal, mely szelíden,
Hevülve kéjre,
Hevülve lángra,
Kijegyzi a tett
Magas becsét;
S gyászló kebelben
Mély fájdalommal,
De büszke érzelem
Fellengte közt
A szép Emlékezet
Borong a csendes
Virány felett,
Mint Spárta hamvain
A régi nagyság
Hős nimbusa.

EGY ANYA KESERVE.

Alszol csendes árny alatt,
Kisded gyermekem,
S nincs e földnek hajnala
Mely felkölt nekem.

Téged egy rövid tavasz
Leble ringatott,
Látál csak kies nyarat,
Őszi bájnapot.

Míg a tél elhozhatá
Gyász fuvalmait,
Sír ölében álmodod
Égi álmaid.

Vissza hasztalan sohajt
Dúló bánatom,
Hasztalan kiáltja szóm :
Kelj fel magzatom !

Halmodon hullat szemem
Zápor könnyeket,
S könny és síralom nem ad
Néked életet.

BAJZA VERSEI.

Ah nem ismer oly anya
Mély szívbánatot,
Aki még nem sírata
Megholt magzatot.

Akinek virágait
Sors nem tépte le,
Szép jövődöt, szép reményt
Táplál kebele.

Nékem nincs vigasztalás
E nagy ég alatt,
Messze túl az életem
Egy remény maradt :

Hogy viradni mennybe' fog,
Mely felkölt nekem,
Üdvezület hajnala,
Drága gyermekem!

EGY LEÁNYKÁNAK.

Szíveket hódítani
Könnyebb mint megtartani.
Hogy te megtartsd, szép leányka,
A hódított szíveket,
Ne mulandó kellemidre,
Rényre építsd érdemed?

A RABKÖLTŐ.

Volnék, mint sas, szabad
Uratlan bérczeken,
Fellengő szárnyakon
Röptülne énekem.

Magas dalt zengenék
Emelni lelkekét,
Szavam betöltené
A földet és eget.

Zengnék polgári rényt,
Szabadságot, hazát;
Elővarázslanám
Romát és Graeciát.

A nagy Demosthenest
S elméje ostromát,
A halvány Cassiust,
Brutus véres hadát.

Zengnék győzelmeket,
Dicsőséges halált,
Nandornak bajnokát,
S fiát a nagy királyt.

És annyi gyász időt,
És annyi zivatart,
Melyeknek ostroma
Elveszté a magyart.

S ah rólad is, te új
Világ félistene,
Washington, énekem
Föllengve zengene.

Lefesteném mi bölcs
Elvekre alkotád
Túl messze tengeren
Ama boldog hazát,

Hová e vérező
Kebel sohajtozik,
Hol emberkény helyett
Törvény uralkodik.

De én nem szállhatok,
Lelánczott rabmadár,
Kit korlátok közé
Önkény hatalma zár.

Zengek csak bút, panaszt,
Nehéz gyötrelmimet,
Míg börtönöm kinyíl,
Vagy kínom eltemet.

AZ ÚTAS.

Messze vándorútra
Rég kiköltözém :
Napjaim haladtak,
Nem haladtam én.
Szívem szép hazája
Még közel virúl,
Fellegek köszöntnek
Láthatárirúl.

Ah, ki honja földén
Mindent elhagyott,
Terhes annak útja,
Nem lép az nagyot ;
Lassan megy, megállong,
Vissza-visszanéz,
Zeng-e még felé szó?
Int-e búcsukéz?

JELEN ÉS MÚLT.

A jelennek dús mezőin
Minden élet hervadás;
A bú, a kéj tünedékeny,
Öröklő a változás.
Ami benne szép tenyészik,
Úgy lehet csak a tiéd,
Ha letördelted virágít,
Kellemét ha ízleled.

Isten új perczet teremthet,
Múltat nem hoz vissza ő;
A nem éldelt óra elfoly,
Újra nem teremthető.
A jelennek élményi
Képzik a szép múltakat,
S por fiának sirig adnak
Istenítő álmokat.

Éldeld, szedd hát a jelennek
Kellemdús virágait,
Ők hímzik majd rózsaszínnel
Agg korodnak alkonyit;
S ha a szép emlékezetnek
Holdvilága rád derül,
Fölkelnek, kiket sirattál,
A koporsó éjiből.

A REMÉNYHEZ.

Nincs halandó szemnek égibb
Mint bájképed, ó Remény,
Ah de minden, amit ígérsz,
Gyarló földi tünemény.
Kába én, hogy úgy öleltem
Szívigéző álmidat;
Melyet égbe építettem,
Összedúltad a hidat.

Most a fényhonból kizárva,
Hol örök tavasz virúl,
Messze végtelenbe sírok,
Bús hazámnak partirúl;
S irgalomnak nincs hajója
A sötét sors tengerén,
Mely áttenne oly világba,
Hol való lesz a remény.

ŐSZI DAL.

Köd borong; száll a daru
Zúgva fenn az égen;
Száll s meleg hazát keres
Déli messzeségen;
Néki ott virít a hon,
Hol nincs tél az ormokon.

Sárga a virágbokor,
A lomb hervadandó;
Amit látsz, ó föld fia,
Hamvatag, mulandó.
Gyarló létből a kebel
Jobb hazába esdekel.

Szív, beteg szív, itt az ősz;
Lombjaid lehulltak,
S többé földileg neked
Ők ki nem virúlnak:
De ne szálljon bú reád:
Lelsz te is majd más hazát.

EGY JÓTÉKONY NŐHÖZ.

EMLÉKLAP.

E világon hír, dicsőség
Tesz boldoggá sokakat,
Élveket nekik magas rang,
Fényezés és pompa ad.

Téged, istened, nemes hölgy!
Más anyagból alkotott;
Szíved abban lel gyönyört, ha
Embert boldogíthatott;

Abban, hogyha súlyedőnek
Nyújthatál segédkezet,
S gyámtalan szegény szeméből
Eltörléd a könnyeket.

Gyarló birtok ama másik,
Ad csak múltó kéjeket;
Örvendj, égi s maradandó
Mi hevíti szívedet.

Tiszta öntudat, jutalma,
Mit balsors el nem vehet,
Dúlja össze bár haragja
Minden földi kincsedet.

A HIT.

Ha reményid árboczát
Sors vizálya széttöré,
Nézz a csillagok köré:
Ők lesznek vezéridei,
Ha szivedben él a hit.

De kit ál bölcselkedés
Hitkár és megingatótt?
Az vihartól hányatott,
Tévelyeg vezértelen,
Önmagába' sincs jelen.

Néki túl siron s időn
Nem csillámlik enyhe fény,
Ég és üdv agyköltemény,
S minden szent a föld felett
Álom s csába képzelet.

Örizd szíved istenét! —
Hogyha lelked csüggedez,
Híven ápol ő s fedez,
Szánakodva nyújt kezet,
És örök csendhez vezet.

JÓ ÉJTSZAKÁT.

Kedvesid ha elhagyod,
Mondj nekik jó éjtszakát;
Kívánd : ég derítse fel
Rád és rájok hajnalát.

Mert a nap letűn s reád
Zordon éj sötétedik,
S reggelért, mely egybe hoz,
Senki nem kezeskedik.

S ah, ha egy kedves viszony
Búcsuzatlan elszakadt,
A szív kétszer oly nagyon
Sínli a fájdalmakat.

V É G P A R T.

Ingva gyarló csolnákában,
Földi vészek ostromában,
A halandó itt alatt
Békepartot nem talál;
Csak ha inte a halál,
S a szomorfűz alkonyában
Elfedé a síri hant.

ESDEKLÉS.

Ah ki adja vissza nékem
Ifjuságom napjait,
S elvirúlt tündér vidékem,
Ah ki adja vissza nékem
Éltem istenálmaait?
Nem lelem fel földön, égen . . .
Ah ki adja vissza nékem
Ifjuságom napjait?

GYÁSZ ÉS ÖRÖM.

Gyásznak és örömnnek
Kerte a világ,
Kéjrózsák teremnek
Benne, s bűvirág.

Kény szerint virágot
Senki nem szakaszt,
Ember életére
A sors adja azt.

Mindkettőt kezéből
Aki nyer vegyest,
Az méltán imádja
Ötet mint kegyest.

Mert merően egyet
Gyarló porkebel
Földi életében.
Nem viselne el.

Aki nem halandó
Mint az istenek,
Változatlan egyet
Oly lény bírna meg.

Kérjed, por szülötte
Őt a lét urát,
Mérjen itt alant kéjt,
Mérjen bűt reád.

A VIOLA.

Ismered a violát, mely illatkincseit osztva,
Bájos körré tesz zord sivatagbeli tájt?
Szívjóságidből így alkosd, lányka, világod;
Légy angyal körödön, úgy leszen az neked ég.

EGY NÖHÖZ.

Légy a csüggedőnek
Ébresztő remény;
Biztató sugár a
Búsnek éjjelén;

Sorstól hányatottnak
Szíved békepart,
Melyre elkerülni
Jó a zivatart;

Embertársaidnak
Légy örömhözó,
Kéjben és viszályban
Vélők osztózó:

Így kicsiny körödnek
Lészesz anyála,
S kis köröd neked menny,
Üdvek hajnála.

A KIRÁLYRA.

1844.

Áldd meg, isten, Ferdinándot,
A magyar királyt;
E nemzet nagy seregéből
Áldd meg őt kivált!

Három század óta ő az
Egy király maga,
Akinék magyar szavakra
Nyílt meg ajaka.

Ő az, aki ősi nyelvünk
Fényre emelé,
Ő ki fölkent jobbja mellé
Trónra ülteté.

Hitszabadságunknak ő lett
Új apostola,
Türelemben példa és jel,
Béke angyala.

Felvirrasztott a magyarra
Boldogabb jövőt,
Felkölté elhúnyt reményit;
Áldd meg, isten, őt!

Veszni indúlt életünkben
Ő mentő leve:
Légyen elfelejthetetlen
A király neve!

A Dunának és Tiszának
Zengjen partjain,
Hármas bérczeinken, és az
Alföld síkjain!

Millióid seregéből
Áldd meg, isten, őt,
Szóban tettben a magyar szent-
Íge-hirdetőt!

Nyolczszáz évű koronánkat
Védelmezd fején,
Tartsd meg e hont béke napján,
Vészek idején.

Add, hogy nyílt magyar beszédünk
Oly csodát tegyen:
Félreértés soha többé
Köztünk ne legyen.

És ha ránk van mérve még egy
Ezredes vihar,
Túl azon is mint szabad nép
Álljon a magyar!

DEÁK FERENCZHEZ.

1845.

EMLÉKLAP.

Sok új barátnek idvezlése közt
Vedd jó neven egy régi hívedét is,
Kit ifjúkorban szív és elvrokonság
Füzének hozzád oldhatatlanúl;
Hozzád, te szívnek s elvnek férfia,
Ki annyi évek változása közt
Nem változólag mindig egy valál
El nem feledni régi híveid.
Ki egyszerű vagy csillogók sorában,
S mint a mező maggal teljes kalásza,
Üres fejek között igénytelen;
Enyelgő és derült vidám körökben,
Szelíd és engedelkeny mindenütt,
De ott hajthatlanúl kemény, hol úgy
Mellett elszánt csatára kelni kell;
Erős legyőzni észszel szenvedélyt,
S azon kevés jelesbek egyike,
Kik fény s tömjénnel nem kábíthatók;
Bátrak hatalmasoknak ellenében,
Fölkülállók, ha kell, a nép kegyén,
Mert a hazához hűbbek mint magokhoz.

Légy idvez, s vedd baráti jobbomat,
Amely hizelgést írni nem tanult,
De nem remegni is ha írni kelle,
Mit a meggyőződés igaznak ismert,
Bár mennyit tett kockára a betű.
Mert, hol nem ígér a beszéd sikert,
Lehet hallgatni : ám, ha szólni kell,
Mást nem szabad mint lelkünknek hitét.
Vedd jobbomat, mely rólad is valót ír,
Megvallva, hogy te vagy hazánknek
Kicsin számú dicsői közt egyik,
Kiben a közhit még meg nem csalódott,
S csalódni úgy hiszem nem fog soha,
Mert tetted és szavad erény vezérli,
S a legtisztultabb lángu honfi-szív;
Nem változandó népkegy buboréka,
Nem a hírnév gyarló csillámai.

Ó férfiú, jeles mint egyik a
Nagy hírben élő Róma fénykorából,
A végzettől szép sors jutott neked :
Te bírod minden pártoknak bizalmát,
Kiket meggyőződés, nem bűn, vezet.
Rád van függesztve a nemzet szeme,
Ezrek lesik szavad mint jósigét,
Irányadót ezrek mozgalminak.
Ó szólj, és tégy, és adj irányt nekik!
Gyűjts fáklát ez országos zúrzavarban,
Hol mindenik kormányzó és vezér,
Hol senki nem hallgat, mind szónokol;
Nem tudni melyik a beteg s az orvos,

Ahány van, mindenik gyógyszer ajánl,
De egyik sem fogadja más tanácsát;
Éretlen gyermek leczkéz oktatót,
S kinek legharsányabb torok jutott,
És vakmerőség észérő helyett,
Vezére a csoportnak, és vele
A bölcsek legbölcsebbikét lezúgja.
Ősz fürt, bár érdemekkel párosult,
Nem tárgya többé semmi tiszteletnek,
Az elmúlt sokkal mostohább időkből
El van feledve a legszebb erény,
E ferde kornak kis munkái közt,
Mely nem hiszen, mivel nem tud, nagyobb
Saját parányi vergődésinél.
Használd a jók benned vetett bizalmát,
S kezet fogván velők, légy rendező;
Központosítsd magad körül az ész,
Erény és szív minden hatalmait,
S segéld elő egy jobb kor támadását.
Neked, kihez oly kedvező az ég,
Adand e nagy munkában is szerencsét,
S bevégzended, mit mások nem bírának.
Ó adjon hosszú életet s kitartást,
Hogy láthassad műved gyümölcseit,
S hallhasd, ha majd mondják az ősz apák
Szebb korra ébredt lelkesült fiaknak :
Im a nemzetnek egyik ritka dísze!
Kevély örömmel nézzetek reá,
Ki a hanyatlás gyáva korszakában,
Midőn erkölcs, erény és honfiség
Csak íge volt a kérdésnek ajkán,

Oly sok kísértet s csábok ostromában,
Melyek levertek gyávák közt erőst is,
Erényiben törhetlenül szilárd,
S magához mind végiglen hű maradt.

HONFIDAL.

Benned múltam, jelen- s jövőm,
Benned van mindenem,
Ó hon, te vér-szerezte kincs,
Te drága gyöngy nekem!

Itt pillantám meg a napot,
E lég táplált, nevelt;
Az ifjúkor szent álma itt
Ringatta e kebelt.

Itt lelt munkát a férfigond,
S munkában élveket;
Ha egykor végóráim ütend,
Ez ősi hant temet.

Magas bérczről sok százados
Vár-rom tekint le rám;
De lent még áll, virágozik
S ép ezredes hazám.

Itt vítanak nagy őseim
Szabadság s lételért,
Itt áldozának életet,
Vagy nyertek hősbabért.

Az elhúnytaknak lelke leng
Hol a szellő suhan,
Minden fűszál, minden göröngy
Véröktől ázva van.

E vérben forrt polgárerény,
Forrott honérzelem,
E vérben fürdött gyászmezőn
Egy szebb jövő terem.

Imádom, ó féltett haza,
Megszentelt földedet;
Dicső korok magvát veté
Belé a végezet.

Lerázva ős salakjait
Szabadság s értelem,
Itt lesz boldog, nagy és erős
Majd egykor nemzetem.

Emberkénynél hatalmasabb
Lesz a törvénybetű,
Bűn és ármány felett erény
Szilárd tekintetű.

Megszűnend a viszálykodás
Híten és nyelveken,
S Kárpátoktól a tengerig
Magyar világ leszen.

Ó szép világ, dicső világ,
Magyarnak édene!
Derítsen rád örök napot
A népek istene.

ÉBRESZTŐ.

1845.

Ébredj nagy álmaidból,
Ébredj, Árpád fia!
Fölkelt a nap : hazádnak
Föl kell virúlnia!

Ellenséges hadakkal
Vittál ezer csatát,
Szívvéreden ezerszer
Váltád meg a hazát:

A felviradt kor ismét
Igényli szívedet:
Vért nem kér, csak hazáért.
Égő szerelmedet.

Igényli, hogy becsüljed
Honod külföld felett;
Védd, ápold, mikkel isten
Megáldá földedet.

Amit gyártott magyar kéz,
Nevelt a hontelek,
Amit magyar zamattal
Íhlettek a szelek;

Mi a rónák felett él,
Hegyaknában terem:
Mind az nemes fajodnak
Erőt adó elem.

S függjön rajtad darócz bár,
S szembántó színzavar,
Becsés, mikor hazáért
Égő szivet takar.

Ó nemzet, nemzet, eszmélj,
Becsúld meg tenmagad,
Gyilkold le szolgavágyad,
Mely külföldhöz ragad;

Járj egyesült erővel,
Tégy egy szent fogadást:
Hazádnak istenén kül
Nem fogsz imádni mást!

Te népek óceánján
Hullámtól vert sziget,
Kit mint elsülyedendőt
Ezer jós emleget,

Mutasd meg a világnak,
Hogy még erőd szilárd,
Hogy ezredes fokodnak
Új ezred év sem árt.

Mutasd meg, mit vihet ki,
Erős szívláng alatt,
Az elszántság hatalma,
És az ércz akarat.

Ébredj nagy álmaidból,
Ébredj, Árpád fia!
Fölkelt a nap : hazádnak
Föl kell virúlnia!

FOHÁSZKODÁS.

1849.

Isten, aki láttad
E roppant vihart,
S nem nyújtál ügyednek
Védelemre kart,
Állnak templomidnak
Szent oltári még?
Vagy tán a pokol le
Döntögette rég?

Millió ajakból
Szállt fohász feléd:
Mind hiába! mintha
Meg sem értenéd.
Szívekből kihalni
Hagytad a hitet,
Bukni engedvén a
Legszentebb ügyet.

Törvényhez s hazához
Aki hű vala,
Mint az úti rabló
Vérpadon hsla.

S akinek szívében
Nem volt semmi szent,
Aki rabla, gyilkolt,
Vére, élte, ment.

Égből a szabadság
Védre nem talált,
Érte harczoló nyert
Lánczot vagy halált;
És ki ezred óta
Annyit vérezett,
Eltapodni hagyta
A hős nemzetet.

A jámbort nyomorral,
Kínna halmozád,
Eskü- s szószegőket
Megjutalmazád;
A pokol kigyóit
Itt megfészkeléd,
S gaz merény uralmát
Győzni engeded.

Van-e még hatalmad
Élők- s holtakon?
Vagy Sátán lön úrrá
A világokon?
Elfogyának tán az
Ég villámai,
Hogy oly vakmerők a
Gazság karjai?

Törvény és igazság
Tán csak ámulat,
Mellyel a halandón
A pokol mulat?
Tán nem is valóság
A Jézus tana,
Aki eljött, embert
Hogy megváltana?

Tán nincs is jövő túl
A sír éjjelén?
S álszín és hazudság
Erkölc és erény?
Van-e oly halandó
Aki még remél?
Van-e még keresztyén
Aki hitben él? —

Szánd meg, isten, embert,
Szánd meg hívedet!
Aki bízva benned
Annyit szenvedett.
Adjad újra vissza
Elvesztett hitét,
Lásson egy hatalmas
Kéz intézetét.

Dörgő mennyköveddel
Sújtsd le a gonoszt,
Aki a világon
Kínt gyötrelmet oszt;

Nyerje meg jutalmát
 A szilárd erény.
 Légyen népszabadság,
 Űr a földtekén

Vagy ha e világnak
 Eljött vége már,
 S a nem-lét öröklő
 Semmisége vár;
 Sújts le egy csapással
 Minden életet,
 S alkoss új világot
 S új természetet.

Istenképre embert
 Ámde ne teremts,
 S lelkedből belé egy
 Szikrát el ne ejts:
 Alkoss a világnak
 Balga lényeket,
 Egyszerű parancsra
 Forgó gépeket.

Kiknek keble márvány,
 Szíve jég legyen;
 Lelke szépre tompa,
 Nagyra képtelen.
 Kiknek jog, szabadság
 Örült gondolat,
 Nem szőnek jövőkről
 Tündér álmokat.

Kikben nincsen elme
Égre szárnyaló,
Lényök, mozdulatjok
Szolgához való:
Akkor jobb jövőkért
Egy szív sem zokog,
S lesznek a világon
Népek boldogok.

J Ó S L A T.

1850.

Mit rejt a kétes jövőendő?
Mért borúlt a láthatár?
A lelkek mély aggodalma
Szeretlen viharra vár?
Végítélet kürtje szólít
Élők- és halottakat?
A Cherub lángszárnya zúg-e
Megnyitván a sírokat?

Ó nem! — Népek háborognak.
A föld egy nagy Óceán,
Melyet megbántott kedélyek
Féktelen hatalma hány ;

Forr a nemzetek haragja,
Megmozdult a félvilág,
Mert az élet szent nyugalma
Zsarnokok felforgaták.

Földön nincs többé igazság,
Csak népgázló hatalom;
A szabadság mérges gúny lett,
Börtönkinok irgalom!
Harczi zsákmány a tulajdon,
Senkinek sajátja nincs,
Honfihűségnek jutalma
Vagy kötél vagy rabbilincs!

Jogbitorlás czíme : törvény,
Rend a zsarnokkény neve,
Ember társadalmi léte
Életundorra leve.
Ámde megjön a bosszúnap,
Büntetendő vétkeket,
Hozván a sanyargatókra
Kárhozást, enyészetet.

Kelnek újra forradalmak,
Megkezdendők a csatát,
Bérenczek sok ezre ellen
Küldve milliók hadát.
Megdördül a harci orkán,
S büszke várak, paloták,
Tornyok omladoznak össze,
S vérben úszik egy világ:

S isten eljövend ítélni
Népeket s királyokat,
S pillantása porba sújtván
Embergázló trónokat,
S visszaadva millióknak
A természet szent jogát,
Zengni hallunk földön égen
Békehirdető imát.

S a rabszolga újra nép lesz,
Élvező törvényeket,
És az ember újra ember,
Aminek teremtetett;
S a Szabadság templomában
Trónt az Igazság emel,
Melyet minden földi féreg,
Minden fűszál ünnepel.

NYUGASZTALÓ.

1851.

Embernek, ki földi pályán
Szépért és nagyért buzog,
Hol tenyészend a babér, mit
Érte érdemelni fog?

Égnek melyik csillagán lesz,
Annyi milliók között,
Majd jutalma, végtelenül kit
Balszerencse üldözött?

E világnak kisszerű, és
Óriás mozgalmiról
A. komoly történetírás
Ezred évek óta szól,

S tűkrözésiben mi gyéren
Látni győzedelmeket,
Melyekben csatát erény nyert
A gonoszság s bűn felett.

Így volt-e ez mindörökké,
S így lesz-e a földtekén?
S a gazság előtt hajol meg
Erkölc, jámborság, erény?

Nincs elégtét síron innen,
Nincsen túl, gyötrelmekért?
Még elismerésbe' sem nyer
A nemes parányi bért?

Vétek, ármány szemvakító
Tisztelet fényében él,
Míg a jó vad túskepályán
Ínséggel nyomort cserél?

Szent ügy vértanúja hullá,
Mely feledve porladoz,
Míg csalók és hitszegőkről
A hír kürte riadoz?

Vagy csupán játék ez élet
S szemvakító tünemény,
Melyet csalfa biztatással
Ámít sírig a remény?

S ott, felnyílván az enyészet
Semmisítő ajtaja,
Egy örök nem-létbe süllyed
E világ minden baja? —

Nem lehet, hogy alkotandott
A sors érző szíveket,
Ha torlatlanul hagyná a
Méltatlan keserveket!

Lenni kell egy jobb világnak
Itt vagy más bolygó tekén:
Ébren alva ezt sugallja
Fájó szívnek a remény.

Képtelen, hogy a halálban
Eltűnjék minden jövő,
S üdvét meg ne nyerje a jó
És a vétlen szenvedő.

Képtelen, hogy volna isten
E nagy mindenség felett,
Aki csak gyötrelmül adna
Érző lénynek életet.

Bízzál, elcsüggedt erényhős,
Földi sérveid felett
Egy mindent sejtő igazság
Hoz majd végítéletet:

S meglesz a jók méltatása,
És a vétek felzokog,
Ha a nagyszerű bírószerék
Harsonája zúgni fog.

BALLADÁK.

A DALNOK.

Száll az est, arany sugára
A hegyek megé borong,
A vándor dalnok magára
Egy sötét erdőn bolyong,
Szirtre áll, néz, merre honja,
Hol mosolyg a bájvidék,
Mely felé szerelme vonja,
Mely után sohajtozék.

Átutazván nagy világot
Nyughajlékra nem lele,
S bár ott dicstetőre hágott,
Visszasóhajt kebele.
Könny remegve hő szemében
Lassudan halad s remél,
Felsóhajt, mert ah szívében
Egy leányka képe él!

Ott, hol az lakik, határa;
Ott aranyliget virúl,
Égi kéj leng alkonyára
Béke csendes partirúl.
„A vidékben, melybe vágyom,
Egy kis hajlék mosolyog,
Ott virít az én világom,
Laura! szíved ott dobog.“

„Te, ki a kék láthatárra
Oly szelíden tűnsz elé,
Légy kalauz, ó hold sugára,
A homály közől felé.“
S szél fuvall, zug a magas tölgy,
Melynek andalg' árnyain,
Estbagoly nyög a sötét völgy
Rengeteg magányain.

Megy továbbra, lant kezében,
Kémlelődve meg-megáll,
S egy hárs csendes éjjelében
Egy magányos sírt talál:
„Útas, hol lépsz, szent hely ez,
Halma egy kegyest fedez:
Laura hamva nyugszik itt,
Kit szerelme sírba vitt.“

Néz a dalnok, és szívére
Sújt halálos borzalom,
Könny nem áradoz szemére,
Hajh de benn a fájdalom!

S hol szerelme vesztet ére,
Némán dől a sír kövére.
A kies hajnalsugár
Dalra őt nem kelti már.

SÓLYOMVÁR.

TÖREDÉK.

Bucsúzva száll felhők megé
Az est arany sugára,
Szürkül a völgy, kéklő homály
Terül a láthatárra.
Magasra nyúlt szirtnek fokán
Sötétlik Sólyomvára;
Bástyáin Lóra fájdalom
Között andalg magára.

„Szemem világát elnyeli
A messzeség homálya,
Nem látom őt! szívem szorong,
Nyugalmát nem találja.
Busan kondúl az estharang,
E perczen múlt egy év el,
Hogy a kedves utólszor rám
Simúlt forró keblével.

Amott, hol elfordúl az út
Erdőknek éjjelébe,
Miként tűnő árny elmerült
Az alkornak ködébe;
Szárnyalt, mint szél, villámlova,
A föld rengett alatta,
És hajh örökre szívemet
Szívével elragadta!

Utána búm, panaszaim
Haszontalan nyögelnék,
Csak a sötét emlék maradt,
E vérező kebelnek.
Ha jössz te, ó sohajtva kért
Halál, szemeim lezárni,
S hol majd e szív nyugtát leli,
A sírt elém kitárni?“

A KÉK PARTOK.

Nézve part virányain
Ült a lányka csendesén,
Szellő s hullám szárnyain
Jött a csolnak sebesen:
Parthoz száll a jövevény
Ifju kellemében,
Báj s erő szép természetén,
Láng lobog szemében.

„Szellő- s hullámszárnyakon
Hajtja a hő szerelem,
Hozzád gyenge csolnakom,
Kedves lányka, jer velem!
Túl ott a kék partokon
Hús olajfák alján,
Békén áll csendes lakom,
S kéj virít homályán.“

Nem, hajós, én nem megyek,
Itt szülőföldem vagyom,
Szebbek itt virány s hegyek
Mint kékellő partidon.

Szebb midőn feltűnedez
A tetők koránya,
S édes bájjal zengedez
Kertem csalogánya.

„Ó lány, a kék partokon
Illatosb a rétvirány,
Ott a myrtusbokrokon
Szebben zeng a csalogány;
Szebb az alkony kék ege
Csendesen borúlva,
Szebb a hajnal fellege
Tengerből pirúlva.“

Ah de kunyhód rejtekén
Oly szép élet nem virit,
Messzепarti jövevény,
Mint a csendes völgyben itt.
S halld mint zúg, üvölt a szél,
Tornyosúl a hullám,
Csolnakodba' bús veszély,
Bús halál tekint rám.

„Lyányka, kunyhóm rejtekén
Csendes élet csörgedez,
S gyöngе szellőn viszlek én
Szép honom szellőihez.
Jer, kedves, ne félj, velem,
Zúgjon bár vész s hullám,
Kísér a hű szerelem,
S átvezérli sajkám.“

Mond, s ím förgetegdagály
Kél a barna fellegen,
Szél és villám zúgva száll
Déli tájról hirtelen;
A hab hegygyé nő legott,
Partját túldagadja,
És a gyöngye csolnakot
Vész közé ragadja.

Küzd az ífju s vissza még
Biztosan remélve néz,
Keblen hó szerelme ég,
S eskedelve nyúl a kéz;
Ámde harczra keltenek
Szél s örvény körüle,
Még egy hullám s — istenek! —
Végkép elmerüle.

Ülve part virányain
Néz a lány keservesen,
Ámde szél s hab szárnyain
A hajós már nem jelen.
Messze a kék partokon
Nyugszik eltemetve,
S a hű csolnok egy fokon
Hullámtól kivetve.

„Jer, te kedves csolnak, még,
Vigy magaddal engemet,
Mely e' bús szemekben ég
Eltemetni könnyemet.

A kék parti hegytetők
Szent fényben viradnak,
S ott örökké-zöld mezők
Majd rózsákat adnak.“

A ZARÁNDOK.

Csendes völgy ölébe' kit fed
E sötét kápolna itt?
Mért szemed kisírva, lányka?
Mért ily búban arczaid?

„Nem fed, ó jámbor zarándok,
Senkit e kápolna itt,
Én könyörgök: fedje béke
A kedvesnek hamvait.“

Hol van kedvesed, leányka,
Mely sír halma rejti őt?
„Messze messze, hol virág nem
Illatozza a mezőt.

Pusztá síkon zúg a szellő,
Szem nem lél vándornyomat:
Ott van sírja, ó zarándok!
A forró fővény alatt.

Itt sohajtok, itt könyörgöm:
Légyen álma nyugalom,
S majd ha könnyeim kísírtam,
Enyhül tán a fájdalom.“

Lyányka, lyányka, e nehéz bú
Elhervasztja éltedet,
Csillapítsd el aggodalmid,
Szüntesd e gyászkönnyeket.

Él a szent kereszt vitéze
A ki húnytát könnyezed,
Nézz szemembe — rám nem ismerz?
Én vagyok hű kedvesed.

Élek még, a vad pogánykar
El nem oltá engemet,
Visszajöttem, visszahoztam
Néked hű szerelmemet. —

„Ég, nagy ég! te vagy, szerelmem?
Akit évtől könnyezek,
Lelkem lelke! el nem olták
Élted a pogánykezek?

Ah mint dobban e szegény szív!
Mint derül fel bús szemem!
Fájdalom, ne ölj meg engem,
Itt van, itt van kedvesem!

Hála, néked a keresztfán,
Hála, hogy megóttad őt!
Szív! merülj örömtengerbe,
Vissza, visszanyerted őt!“

SZÉP JOLÁNKA.

I.

Hóvihar zúg, fúja éjszak,
A metsző hideg szelet,
Káldi a vadászsereggel
Járja künn a bérczeket;
Vára csendes és körötte
Nyugszik a sötét vidék,
Egy teremnek ablakában,
Csillog a bús lámpa még.

„Nincs ki a rabló kezéből
Engemet kimentene,
Hozzád esdeklem, tekints rám,
Irgalomnak istene!“
Így sohajtoz a teremben,
S álmatlan virasztva ül,
Szívepesztő gyötrellem közt
Szép Jolánka egyedül.

Szép Jolánka, kit, bolyongván
Egykor a Vág partjait,
Koszorúba fűzve dal közt
A tavasz virágait,
Káldi lángoló szerelme
Vad dühében elrabolt,
S évet sír le néma búban,
Mint felhők között a hold.

Gondolatja messze szállong
Honvidéke halmain,
Apja ősi csarnokában,
A Vág bájos partjain;
S ott, hol vért áldoz honáért
Kendi, a harc bajnoka,
Aki szívének szerelme,
Aki élte csillaga.

S ím a várnak udvarában
Tompá nesz kél s zaj riad,
És fülébe lónyerítés,
Patkók dobbanása hat.
A sötét előteremben
Férfileptek konganak,
Ajtó nyílik, és berobban
Egy magas vitézalak.

Felsikolt a lány ijedve:
„Kendi, Kendi, szent egek!”
S a bu okra dől, szemében
Forró cseppek rezgenek.

„Lelkem sírt, epedt utánad,
Mély, ah mély kint szenvedék!
Mennyi éjem volt virasztva,
Látta hű tanúm, az ég.

Ámde itt vagy, és enyém vagy —
Boldogító gondolat! —
Egy pillantat karjaid közt
Meggyógyítja kínomat.
Honnan, ó te kedves, honnan
Hajt-e zordon fürgeteg?
Fürtiden mint csillog a fagy,
Arczod, ajkad mily hideg!“

„Fürtimen bár csillog a fagy,
S arczom és ajkam hideg,
Hagyd, ó hagyd leányka, kedves:
Bennem a szív lángmeleg.
Jöttem érted, hogy kezéből
Rablódnak kimentsselek;
Jer, ne késsél, míg a zordon
Éj homályi rejtenek.“

„Jaj nekem, szívem szerelme,
Jaj nekem, ha itt talál
Rablóm, a vad, a kegyetlen,
Sorsod rabláncz vagy halál.
Tagjaimba mint hül a vér!
Szívem mint szorúl, remeg!
Fuss! veszélyt hoz minden óra —
Lesnek áruló szemek.“

„Lyány, azért küzdék viharral
Futva messze földeket,
Hogy zsarnok kezekbe' tudjam
Hervadozni éltedet?
Lyány, szerelmem lángja gőz-e,
Melyet szellő elfuval?
Bajnokodnak nincs-e lelke
Víni érted százakkal?

Úlj nyeregbe, hajnalig még
Messze száll velünk a mén;
Szűn a vész is, csillagokból
Int felénk a jó remény!
Mond a bajnok, és nyeregbe
Tenni ölbe vette őt,
Hajh de késő! — lárma zúg már,
S kürt rivall a vár előtt.

Megjövénék — s hallja Káldi:
Udvarán egy mén nyerit,
Hallja s bosszulángra lobban
S felriasztja emberit.
„„„Fel legények a kapukra,
Rabló dúlja váramat!“““
S gyorsan szökken a nyeregből
Mint felhő csattanat.

„Isten, isten, itt a vég!“ mond
S összeroskad a leány.
S már rohan be Káldi népe
A teremnek ajtaján.

Felbőszült tigrist ha láttál
 Párduczokkal küzdeni,
 Kendi úgy ví rablókézből
 Kedvesét megmenteni.

Gyászvilága a teremnek
 Mérges harczaikra süt;
 Látni vérnek áradását,
 Látni dúlást mindenütt;
 Kendi rakva már sebekkel,
 Ámde karja még erős,
 S holtakat holtakra hányva
 Bástyaszirtként áll a hős.

Hajh de aki többek ellen
 Víni győzne harczihart,
 Érczből isten nem teremte
 Törhetetlen férfikart :
 Gyorsasága végre lankad,
 Lángja csökken és kihúl,
 S száz csapások záporában
 A holtakra halva dül.

II.

Mit jelent e víg zajongás?
 Ki ül fényes ünnepet?
 Mért lépé meg ennyi vendég
 A magas vártermeket?
 Nász van, tánczosok sűrőgnék
 Szívderítő víg zenén,
 Szép Jolánka a menyasszony,
 Büszke Káldi vőlegény.

A termek fölékesítvék,
Száz szövétnekfény ragyog;
Jöttek nagy számmal leventék,
Hölgyek és országnagyok.
Minden arcz örömben úszik,
Villogók a szép szemek;
Szűzek ifjak boldogító
Mámorban merengenek.

Egy arcz van csak ennyi sok közt
Melyen gyászjel látható:
A menyasszony arcza, oly szép,
Melyhez nincsen fogható:
Lelke mintha messze vágyna,
Messze égiek felé,
Mert földön reményvirágit
Balsors összetépdélé.

Rég imádság tárgya ő már
A szelíd pór nép között;
Régi hit, hogy földi létből
Égi honba költözött.
Élhet-e utált karok közt
Ily felsőbb világi lény?
Élhet-e mátkája szörnyű
Gyilkosának kebelén?

Mint vésztől letört virágszál
A nap hervasztó hevéen,
Fáklya elhaló világa
A sötét bolt éjjelén:

Egy kicsin szellőfuvallás,
És a fény többé nem ég:
Olyan ő; vélnéd szívének
Minden dobbanása vég.

Nagy zsivaj van a teremben,
Zajlik a táncz és zene;
A menyasszony szép fejével
Pamlagára pihene.
Környezői szétmenének,
Kímélvén a szenvedőt,
Egy vagyon csupán, ki folyton
Vizsga szemmel nézi őt.

E körben hivatlan vendég,
Senki őt nem ismeri,
Harczfinak mutatja módja,
Öltözéke, fegyveri.
Réz sisak borúl fejére,
Mellét vas pánczél fedi,
Törszemével a menyasszonyt
S vőlegényt kémlelgeti.

Most egyszerre elsötétül
A lovag tekintete,
S felnyúlván ülőhelyéből
Daliás szép termete,
A menyasszony pamlagánál
Ünnepélyesen megáll,
Vége táncznak és zenének,
Minden szem feléje száll.

„Szép Jolánka vőlegénye!
 Merre andalog szemed?
 Jer kedves menyasszonyodhoz,
 Nézd meg mesterművedet!
 Itt fekszik némán, halottan,
 A kezed-rabolta nő;
 Most lehelte végfohászat
 Szíve, a rég vérező.

A szülék szemfénye volt ő,
 Tőlök durván loptad el;
 És miatta bánatában
 Megszakadt két agg kebel.
 Mátkáját megöldökölték
 Udvarodnak őrei,
 Őt magát halálra kínzák
 Zsarnokságod törei.

Megkondúlt halálharangod,
 Vérrel élő szörnyeteg!
 Bűneid menyasszonyodnak
 Bátyja bosszulandja meg :
 Váradat hadam keríti,
 Téged kardom éle vár:
 Nyúlj fegyverhez! vétkeidnek
 Eddig terjed a határ.“

Elszörnyedve e szavakra
 Szétfut a vendégsereg,
 Káldi s a lovag kezében
 Már villognak fegyverek.

Forr a két bajnok haragja
S bőszerűten egymásra csap,
Mint midőn két hím oroszlán
Martalékon összekap.

A lovag harczol szilárdan,
Ámde társa már remeg,
Egy csapás még s a lovagnak
Karja Káldit ölte meg.
Ajka nyílt, de szólni többé
A halál már nem hagyott,
Völgybe roskadó szoborként
Omlott össze a halott.

Káldi vára pusztá rom-lőn,
Kő kövön alig maradt;
Szerteszórvák omladéki
Vad bokrok s cserjék alatt.
Élő lény nem jár körüle
Gyakran hosszú éven át,
Néha a völgy fölmléje
Sírja ott el gyászdalát.

A várról a táj lakói
Több regéket mondanak;
Vannak akik ott az éjben
Zokogást hallottanak.
Egy igaz csak: életem túl
Gyűlölők és szeretők,
Ha egy hant fedezte is be,
Békében nyugosznak ők.

ILONKA.

„Pöröszkirály s Terézia
Viseltek háborút,
Megnyílt a vad halálmező,
Megnyílt a véres út.

Huszárruhába öltözék
A barna szép legény,
Elment zajos csaták közé —
S csatán veszett szegény.

Ki mondja meg, bús lyány, neked
Mint hívják a helyet,
Melynek földén hősálmait
Aluszsza kedvesed ?

Boldog levél, jó istened
Egy hű szívhez kötött,
Szemed még is könnyel telik
Imádságod között :

Hajh gyászvirággal a helyet
Meg nem jegyezheted,
Hol sír ölébe' hamvadoz
Szegény volt-kedvesed.“

A VISSZATÉRT.

Eltemette honját
A mohácsi vész,
Vissza vércsatákból
Tér a bús vitéz.

Föltekint, s hol a nap
Nyugodóba szál,
Kék hegyeknek ormán
Sziklavára áll.

Sziklavára csendes
Mint a temető,
Benne egy harang kong,
Mély gyászt hirdető.

Fenn a várteremben
Fáklyák fénylenek,
Bánatos karének
Hangi rezgenek.

A teremközépen,
Magos gyászpádon
Kiterítve fekszik
A szép hajadon.

Arcza, keble halvány
Mint a bérz hava,
Húnyva szép szemének
Égi csillaga.

És belép a bajnok,
És reá borúl
A kedves halottra,
Keblen mély kin dúl:

„Mindent elvesztettem,
Mindent — jaj nekem! —
Harczon a hazámat,
Itthon kedvesem.

Ah fekünném inkább
Én e gyásypadon
Mint te, szép virágszál,
Ékes hajadon!“

A BAJNOK NŐJE.

„Hős fiad ha él-c,
Hol van, merre tért,
Anyja kedvesemnek!
Tőlem ah ne kérdd.
Mondanom ha kell, hogy
Halva gyermeked,
Anyja kedvesemnek,
E szív megreped.

Nézz körül a rónán,
Megtalálhatod,
Domb alá temetve
Nyugszik magzatod.
Váró hű nejéhez
Száguldó lován
Nem jött a sereggel
Vissza harcz után.

Összejártam érte
Völgyet, tért, mezőt,
S holtak közt a téren
Halva leltem őt,

Bajtársak könyeztek
A hű társ felett,
Kit korán a hadvész
Sírba fektetett.

Lakja most rideg domb,
Rajta hőselek:
Dárda, kópja, zászló
Búsan intenek.
A bajnok jutalma
Vérsebek, halál,
És hideg dicsőség
Sír márványinál.

Ó mért szülte anyja,
Mért a mostohát?
Aki feltalálta
A fegyvert, csatát:
Most nem volna halva
Ífju kedvesem,
Nem borongna gyászban
Síríg életem.“

SZOLNOK MELLETT.

Szolnok mellett, a Tiszánál,
Damjanics dicső vezér áll,
És előtte a sereg,
Melylyel a rácz pártütőket,
A hon ellen felkelőket,
Több csatákban verte meg.

Véres harczból most jövének;
Hangja víg a hadzenének,
S győzödelmet hirdető;
Mondják : e nagy ütközettel
Nyolcz ezer német veszett el,
S Szolnok tája vérmező.

Nézni szép az átmenőket,
Amidőn üdvözli őket
Nyájas szókkal a vezér;
Öntudatban mint lobognak
Arczaik büszkén azoknak
Kikhez szól, vagy kit dicsér.

Új csapat megy most előtte,
S ím, ő csákóját levette,
S a csapat míg elhaladt
Tisztos fője elfedetlen.
Nem maradt szem könnyezetlen,
Ily nagy ünnepély alatt.

„Nektek hálát hol találjak,
Legvitézebb zászlóaljak,
Harmadik s kilenczedik?
Mind orószlánok valátok,
Ellenségink e csatátok
Emlékökbe véshetik.“

„Egyenként megérdemelné
Mindenik tisztté emelné
Ötet hadvezér szavam,
Ámde akkor tönkre menne,
Villámától fosztva lenne,
Vészeket hordó hadam.“

„Egymástól el nem szakadtok,
És, miként eddig, maradtok
Mindig győzhetetlenek;
Kiknek rettentő nevére
Mégfagy az ellennek vére,
S rácz és német szív remeg.“ —

Így szólt a vezér, Szavára
Villog minden szem sugára,
S a hadból ily szó riad :
„Honszabadság a mi bérünk!
Vigy halálra bár, vezérünk,
Nekünk szent törvény szavad!”

IDEGEN KÖLTŐKBŐL.

Kövesd híven példányodat,
Tökélyiben, hiányiban,
S tiszteld nyelvod szabályait :
Nehéz az út, de célra visz,
S nehéz pályán szép küzdeni.

A VÁNDOR.

VÁNDOR.

Áldás veled, te ifju hölgy,
S áldás emlőiden
E kisdéd gyermekedre.
Engedd e sziklafalnál
A szilfa árnyiba
Málháimat levetve
Melletted megpihennem.

HÖLGY.

Mi cél hoz tégedet
A nap hevében
Az úti por között ide?
Árut hordasz talán
Városból a vidékbe?
Mosolygasz, jövevény,
Kérdésemem?

VÁNDOR.

Városból árut én
Nem hordok; hűl az est már:

Mutasd meg a forrást nekem,
Melynek vizét iszod,
Te kedves ifju hölgy!

HÖLGY.

Itt a szirt-úton fölfelé
Eredj előre. Cserje közt
Fog az vezetni a
Karámhoz, hol lakom,
S a kút vizéhez
Melyből iszom.

VÁNDOR.

Mi ez? Vad cserje közt
Intező emberkéz jele?
Eme kövek nem a te műveid,
Természet! te áldásodat
Oly dúsan hintező.

HÖLGY.

Tovább csak, fölfelé!

VÁNDOR.

Egy architráb, mohtól fedezve!
Rád ismerek, ó alkotó
Szellem!
Jelképed e sziklára nyomtad.

HÖLGY.

Tovább csak, jövevény!

VÁNDOR.

Felírás, melyre hágok!
S olvashatatlan!

Eltüntetek, ti mélyen
Vésett szavak,
Kik hirdetendők voltatok
Mestertek szent érzelmeit
Utókoroknak.

HÖLGY.

E köre andalodtál,
Idegen!
Ott fenn több kő vagyon
Kunyhóm körül.

VÁNDOR.

Ott fenn?

HÖLGY.

Balkézre a
Cserjén keresztül,
Itt.

VÁNDOR.

Ó Múzák s Grátiák!

HÖLGY.

Ez itt kunyhóm.

VÁNDOR.

Egy templom omladéki!

HÖLGY.

Oldalvást erre le
A sziklaér buzog,
Melyből iszom.

VÁNDOR.

Lángolva szősz sirod felett
 Ó Genius!
 Feletted összeomlott
 Remekműved,
 Te halhatatlan!

HÖLGY.

Várj, majd edényt hozok,
 Melyből ihassál.

VÁNDOR.

Repkény foná körül
 Karcsúdad istentermeted,
 Miként ügyekszel fölfelé
 A romladék közől
 Oszloppár!
 S te ott, magányos hűg!
 Főtök befedve barna mohhal;
 Miként tekintetek le mind
 Méltóságos szomorban
 Leroskadott testvéritekre!
 Szedercesalitnak árnyain
 Föld és romok fedik be őket,
 S rajtok magas fűszálak inganak.
 Természet! így becsülöd
 Remekműved remekművét?
 Érzéktelen lerombolod
 Szentségedet,
 S kórót nevelsz fölötte?

HÖLGY.

Mint szunnyad e gyerek!
Akarasz-e
Benn a karámban megpihenni,
Idegen?
Vagy ittkün inkább
A hús szabadban?
Fogd e fiút a míg
Vizet merek.

VÁNDOR.

Nyugalmad édes!
Egészség, égi, vesz körül,
S mi békén alszol!
Te a szent múltnak omladékin
Születve, szelleme
Lengjen fölötted!
Kit az lebeg körül,
Szent isteneknek
Önézetében
Élendi napjait.
Bimbókkal teljesen virágozz,
Tündöklő szép tavasznak
Fölséges éke!
S világíts társaidnak;
Ha majd lehervadoznak
Virágaid, öledből
Teljes gyümölcsaök nőjenek
Nap ellenében.

HÖLGY.

Megáldj isten!
Ő még is alszik?

Nincs mivel kínálni tudjalak,
Mint egy szelet kenyér
A hús italhoz.

VÁNDOR.

Hála érte.
Mi bájosan zöldel s virúl
Minden!

HÖLGY.

Mindjárt előjön
Majd a mezőről férjem is.
Maradj velünk, ó jövevény,
Az estebéden.

VÁNDOR.

S ti itt lakoztok?

HÖLGY.

Itt e falak között.
E kunyhót még apám raká
Téglából s romkövekből,
És ez lakunk.
Egy földmiveshez adva engem
Kimúla karjaink közt. —
Aludtál, kedves kis fiam?
Mi víg, mint vágyna játszni.
Te dévaj!

VÁNDOR.

Természet, ó te
Örökre sarjadó!
Mindennek adsz te életéhez
Gyönyört; és minden gyermekednek

Osztályrészül lakot.
Fenn épít a párkányozatra
A fecske, nem figyelve
Mi ékitvényt tapaszt be.
Hernyó arany lombot sodor be
Fájának tél-lakúl.
S te felséges remjai között
A múltnak alkotsz
Kunyhót magadnak, ember!
S éldelsz sirok felett!
Isten veled, te boldog nő!

HÖLGY.

Hát nem maradsz?

VÁNDOR.

Az ég áldása rátok,
S e gyermekekre!

HÖLGY.

Szerencse járjon útadon!

VÁNDOR.

Hová visz itt ez út
Túl a hegyeken?

HÖLGY.

Cumába.

VÁNDOR.

Mi messze fekszik?

HÖLGY.

Jó három mérföld.

VÁNDOR.

Élj boldogúl!
Természet, légy vezérlő útamon.
Az idegennek útain,
Mert a szent múltnak sírjain
Vándorlok én.
Adj enyhelyet
Éjszak viharja ellen,
Hol a délnek hevétől
Egy nyárligetke óv;
S ha majd nap szállatán
Az estnek végsugáritól
Betündökölt
Kunyhómba térek,
Ily kedves nő várjon reám
Ölébe' gyermekével.

EDVÁRD.

Kardod vértől miért piros?
Edvárd, Edvárd!
Kardod vértől miért piros?
S a bú miért epeaszt?
„Ó én megöltem sólymomat,
Anyám, anyám!
Ó én megöltem sólymomat,
S hasonlót nem lelek.“

A sólyomvér nem oly piros,
Edvárd, Edvárd!
A sólyomvér nem oly piros!
Valld meg, nyíltan, fiam.
„Ó én megöltem pejlovam,
Anyám, anyám!
Ó én megöltem pejlovam,
Ki délczeg's hű vala.“

Vén volt, miért megölnöd őt?
Edvárd, Edvárd!
Vén volt, miért megölnöd őt?
Téged más kín gyötör.

„Ó én megöltem jó apám,
Anyám, anyám!
Ó én megöltem jó apám,
S ez vérzi szívemet.“

S miként vezeklesz bűnödért?
Edvárd, Edvárd?
Miként vezeklesz bűnödért?
Fiam, mondd meg nekem.
„E földön meg nem nyúgoszom,
Anyám, anyám!
E földön meg nem nyúgoszom,
Túl tengeren megyek.“

És házadat miként hagyod
Edvárd, Edvárd?
És házadat miként hagyod,
A tágast s ékeset?
„Elhagyva majd leomlik az,
Anyám, anyám!
Elhagyva majd leomlik az,
S én látni nem fogom.“

S hová lesznek nők s gyermekid?
Edvárd, Edvárd?
Hová lesznek nők s gyermekid,
Ha túl méggy tengeren?
„Nagy a világ, koldúljanak!
Anyám, anyám!
Nagy a világ, koldúljanak!
Nem látom őket én.“

És jó anyádnak mit hagyandsz?
Edvárd, Edvárd!
És jó anyádnak mit hagyandsz?
Fiam, mondd meg nekem.
„Átkot hagyok s pokoltüzet,
Anyám, anyám!
Átkot hagyok s pokoltüzet
Gonosz tanácsodért.“

HOZZÁ.

Szemed nem égi kék,
Szájad nem rózsaszáj,
Karod, melled nem líliom.
Ah volna az dicső tavasz,
Midőn a völgyben és tetőkön
Ily liljom s rózsza termene,
S mind ezt oly tiszta ég
Venné körül, mint kék szemed.

SZENTILONA SZIGETÉN.

SZELLEM.

Ki nyög, ki háborítja csendemet?

VÁNDOR.

Ember, ki vakmerő volt végbe vinni
Emberfelettit, s most varázskörödben
Remegve érzi lénye szűk határit.

SZELLEM.

Nyugodj meg!

VÁNDOR.

Hangod mint harang
Szelíden zeng át. Megnyugodjam-e,
Megnyughatom-e, hol a természetet
Magát elhagyta futva nyugodalma?

SZELLEM.

Nyugodj meg. Nincsen, és nem volt soha
Sajátkép emberekkel dolgom. Istenek-
S végzettel volt mindenkor. Mért jövéél
S kihez?

VÁNDOR.

Tehozzád.

SZELLEM.

Hozzá, és mi végre?

BAJZA VERSEI.

VÁNDOR.

Szaváért a találynak. Ó erős!
Korunk talányát fejtsd te meg nekem.

SZELLEM.

A kor talányát? Mért talányos a kor
Tinektek? És ki tudja, a talányszót
Megmondhatom-e én? Vagy viszont, ki tudja,
Megmondván, fogsz-e érte adni hálát?
Miként vagytok? hogyan folyó éltetek?

VÁNDOR.

Ma jól, holnap rosszúl, megint jól
Túl holnapon. Viszály van semmiért,
És béke áll be újra semmiért.
Valódiilag nem tudja senki, mit
Kiván emez, mit az, mit önmaga.
A nyelv sebes : lassú, ügyetlen a kar.
Uralkodás az asszonyé; s az mondatik :
Korunk jeles !

SZELLEM.

S a láng, mely engemet
Emészte egykor el?

VÁNDOR.

Szétlobbana.
Rég elfeledtük. Most felőle szólni
Veszélyes. Vannak olyanok, kiket
Pírít, hogy keblök egykor hő vala.

SZELLEM.

Van-e szó még felőlem köztetek?

VÁNDOR.

Több most mint éltedben. Neved
Mint Caesaré kiterjedett egész
Világon és legyőzte ellenid.
Tudják, hogy őket nem becsülted
Félannyinak sem mint azon saru
Szegét, melyet leghitványabbika
Viselt népednek : ám de őket az
Nem bántja többé. Balszerencse, hogy
Megdönte sorsod, mondja mindenik,
És újra visszaóhajt tégedet.

SZELLEM.

Ez az, miről őket megismerem.
Ez festi őket embereknek. És te,
Ki ezt tudod mind, és te, balgatag,
Éjfélkor jössz a sírtól kérdeni
A szót, mely mint imént vert pénzdarab
Tenyéreden, oly tisztán tündököl.
Urat nélkülöz a világ. Gonoszt
Vagy jót, mindegy. Sőt jónál jobb gonosz.
Minden szükségitek felett tinektek
A zsarnok az, mi legszükségesebb.
Jármos tinónak béres ostora
Világosít fel mindent legsebesben.
Értsd immár e szerint korod talányát.

VESZTESÉG.

Egy szeretőm volt, s ah drágább mint mindenem :
 Már nem enyém ! — Hallgass, s tûrd mit a sors keze
 mért.

BÁTORÍTÁS.

Egy ember mi csekély, de ezer tud róla beszélni,
Mint hata, mennyit tett, élte mi hasznu vala.
Egy vers még kevesebb, de ezer szív éldeli báját,
S ezren gáncsolják : Múza kegyencze, te költő!

AZ ÉJI DAL.

Mi ver fel súlyos álmaimból ?
Ó nézd meg, jó anyám!
Ki zeng oly édes hangokat
A késő éjszakán ?

„Nincs semmi nesz, nincs semmi hang,
Nyugott az éjmagány :
Ki zengne mostan dalt neked
Szegény beteg leány?“

Ah az nem földi zengemény,
Mi nékem életet ad :
Egekbe hívnak angyalok —
Anyám, jó éjszakát!

A LÁTOGATÁS.

Feltevém, hogy meglepem ma lánykám,
Ámde ajtaját bezárva leltem;
Itt van a kulcs, gondolám, zsebemben,
S halkkal felnyitám a kedves ajtót.

A csarnokban nem találtam őtet,
Nem találtam a kised szobában;
Végre halkkal megnyitám a kamrát,
S ott lelém meg; édesen elalva
Pamlagán fekütt felöltözötten.

Munka közt aludt el a leányka,
Csukva voltak a gyöngéd kezecskék,
Bennök a kötéske és kötőtűk.
Oldalához ültem és tünődém :
Költsem-e, vagy szenderegve hagyjam.

Elmerüle nézetébe' lelkem,
Szempilláin béke nyugodott volt,
Ajka rózsáin a néma hűség,
Arczain a kellemek lakának.
S egy jó szív ártatlan indulatja
Izgatá szép keble hullámozását.

Minden tagja kellő volt, feloldva
Édes álom égi balzamában.

Ott ülék örömben, s e merengés
Fékezett titkos tilalmival, hogy
Merjem háborítani szúnyadását.

Ó, te kedves, gondolám, az álom.
Minden álvonásnak árulója,
Nem fedezhet semmit is fel, ami
A barát gyöngéded érzeményit
Háborítsa, ami néked ártson.

Szép szemed sugári zárva vannak,
Melyek már magokban is lekötnek,
Nem mozdúlnak csókra vagy beszédre
Szenderület-zárta édes ajkid.
E karoknak elvarázsló láncza
Oldva van, mely máskoron körülfog;
És a kéz, a mézhizelkedések
Bájos szép társa, mozdulatlan.
Tévedés ha volna, amit érzek,
És szerelmem hozzád öncsalódás,
Most eloszlanék, midőn övetlen
Helyhezé magát előmbe Ámor.

Így ülék sokáig és örültem
Szívem lánginak s az ő becsének:
Alva oly kedves volt ő nekem, hogy
Nem merém fölverni szenderéből.

Két narancsot és két rózsabimbót
Csendesen kis asztalára téve,
Kisuhantam lassan a szobából.
A kedves szemét ha fölvetendi,

Megpillantja tarka adománykám,
Bámuland : ki, és miként hozá azt
Zárt ajtókon által asztalára ?

Hogyha látom újra őt, az angyalt,
Még ez éjjel, ó miként örül majd!
Hév szerelmem kisded áldozatját
Kétszerezve fogja viszonzni.

RENDELTETÉS.

Amidőn rózsát teremte,
Szöla isten : illatozzál!
Amidőn napot teremte,
Mondá : égj nap, és világolj;

Alkotván a kis pacsirtát,
Monda : szállj föl énekelve!
A kerek holdat teremtvén,
Monda : tündökölj az éjben!

Amidőn hölgyet teremte,
Monda néki : légy szerelmes!
De midőn téged teremte,
E parancsát elfelejté.

Mert másként hogyan lehetne
Hogy pacsirta, rózsa, nap, hold
Teljesítik a parancsot,
És te nem szeretsz, leányka ?

A CSOLNAK.

Part mellett egy csolnak áll
S hullámok tolúlnak,
S part mellől a csolnakot
Mindig távolabb viszik.
Egy nádszál eként kiált a
Távozó csolnak felé:

„Jőj te vissza, csolnakocska!
Nálam csendben nyughatol;
Jőj a part mellé megint,
Nézd az áradat mi nagy!”

„Bár a partnál csend van is,
S mély az áradat,
Még kicsint tovább röpülök
S vissza hozzád úgy jövök majd.”

„Ah te nem fogsz visszajőni,
Nem nyugodni nád között,
Messze hajtva elmerülsz
A zajongó tengerárban.”

És a csolnak szél s hab-üzve
Messze ment s vissza nem tért.
Kérdezé a nád a tengert — —
De a tenger nem felel.

SZERB DALOK.

I.

A KIKERÜLHETLEN.

„Lelkem lelke, szép leányka,
Légy az én szerelmesem.“
Balgaság beszéded, ifju,
Azt nem éred el soha.
Elmegyek csapszékbe inkább
És arany serleggé válok,
Mint szerelmesed legyek.
„S én csaplárlegény vagyok,
S így is majd enyém leszesz.“

Balgaság beszéded, ifju,
Azt nem éred el soha,
Kávéházba findzsa inkább :
Findzsa lészek, úgy menekszem,

Mint szerelmesed legyek.
„S én kávéfőző vagyok,
S így is majd enyém leszesz.“

Balgaság beszéded, ifju,
Azt nem éred el soha.
Kinn a tágas zöld mezőben
Fürmadárrá válok inkább,
Mint szerelmesed legyek.
„S én vadászlegény vagyok,
S így is majd enyém leszesz.“

Balgaság beszéded, ifju,
Azt nem éred el soha.
Inkább a nagy tengereknek
Mélyén hallá változom,
Mint szerelmesed legyek.
„Én pedig hállo vagyok,
S így is majd enyém leszesz.
Légyen így, vagy légyen úgy,
Mindenkép enyém leszesz;
Légyen itt, vagy légyen ott,
Kedvesem vagy mindenütt.“

II.

ALKUVÁS.

Túl az erdőn, túl a halmon,
Hallik egy harsány sikoltás.
És az ifju arra tér el
S egy leánykát lát kötözve
Vékony szál selyem fonallal.
S így eseng a rableányka :
Oldj el engem, ifju hősfi,
Húgod leszek, ha eloldasz.

De a hőslegény felel rá :
Húgom van nekem már otthon.

Oldj el engem ifju hősfi,
Sógorasszonyod leszek majd.

De a hőslegény felel rá :
Sógorasszonyom van otthon.

Oldj el engem ifju hősfi,
Mátkád, hú mátkád leszek majd.

És megcsókolá az ifju,
És eloldá a leánykát,
S elvezette udvarába.

III.

OHAJTÁS.

Ó ha volnék rétnék hűs patakja,
Tudnám merre folyjak habjaimmal!
Csörgenek a kedves ablakánál,
Hol levetkőzik s ruháit ölti;
Szomját majd belőlem oltaná el;
Mellét meghüsiténem habommal,
És a kedves, kedves szívhez érnék. —
Ó ha volnék rétnék hűs patakja!

IV.

LEÁNYI TÖRVÉNYSZÉK.

Három lányka ültetett virágot,
Völgybe szegfűt, domb fölébe rózsát.
S ím a nőtlen ifju arra tér el
És kitepi a lányok virágit.
De hallót fonának a leányok,
Benne megfogák a nőtlen ifjat,
S törvényszéket tartának felette.
Mond az egyik : égessük meg őtet!

Számkivessük! így kiált a másik.
Fára függeszszük fel, mond a végző.
Mindeniknek válaszolt az ifju :
Égnem illenék, arany ha volnék,
Számüzetném úgy, ha agg anyóka ;
Hős vagyok, lányokkák, akasztatok fel
Egy rossz fára — a lányok nyakára.

V.

SZERELMI KÍN.

Ó viruló szép virágszál!
Bár az ég verné anyádat,
Aki szült oly bájolónak,
Aki a faluba küldött,
Hol hősök dőzsölve isznak,
Gyermekek követ dobálnak,
Hölgyek lejtének keringőt,
Szűzek éneket danolnak :
Ott, ó kín! ott láttalak meg,
S fáj örökre tőle szívem.

VI.

VADÁSZKALAND.

Még hajnalkor udvaromba' voltam,
S már vadászaton midőn a nap kelt,
Erdőbérczeken midőn leszállott.
Ott találtam egy kedves leánykát,
Szenderegve zöld fenyűnek árnyán.
Kéve lóher volt fejének alja,
Két fehér galambka üle keblén,
Tarka szarvas nyúgodott ölében.
Föltevém, hogy e helytt töltöm éjem-
Megkötöttem ménem a fenyűhöz,
A fenyű ágához röpke sólymom,
A nyaláb lóhert lovamnak adtam,
A sólyomnak a két hógalambot,
A szarvaskát hú vadászebemnek,
A leányka megmaradt magamnak.

VII.

EGYESÜLET.

Szóke ifju s barna fürtü lányka
Egymásért epedve lángolának.
Egy folyamba jártanak fürödni,
Tagjok egy lepelbe törledezték.
Eszendő múlt és még nem tudák meg;
Jött a más s szerelmök közbeszéd lön,
Közbeszéd lön a szülék között is,
S anyjaiknak ellenére volt az,
És egymástól őket elszakaszták. —
Csillagok lettek most hírvivőik.
„Halj meg, mond az ifju, csillag által,
Halj meg szombat alkonyán, leányka!
Én vasárnap hajnalán halok meg.“
Úgy lön mint a bús legény üzente.
Szombat estvén halt meg a leányka,
A legény reggel korán vasárnap.
Egymás mellé vannak eltemetve,
A hideg föld fogta őket egybe. —
Hónap múlt el, s ím az ifju sírján
Zöldelő sugár jegenyfa nőtt ki,
Egy piruló rózsza a kedves lányén.
A rózsát körülfonta a szép jegenyfa,
Mint bokrétát a selyem fonalszál.

VIII.

SZERENCSÉTLLEN LÖVÉS.

Serral s Ostrovic közt háború van,
Mind a két nemzetség kardja villog-
Néhány özvegy törli már könyűit;
De anyákat látni még zokogva.

Bérczeken vivott és róna téren
Serral ellen Ostrovic csatákat,
Mint két szarvas nemző gerjelemben.
Vérzett szíve mind a két családnak
S bős haragjok még nem csillapult le.

Serral-ágnak egyik híres ősze
Így szólítá meg kedvelt leányát :
Menj fel Ostrovicra, kedves Ilkám,
S kémlelődjél, mit csinál az ellen?
Hat hónaptól foly viszály közöttünk.
S én ohajtanám már vetni végét.

Sapkát tesz fejére szép Ilonka,
Paszománnal gazdagon kivarrtat,
Egy piros palástot vett magára,
Bőrtopányit összefűzi lábán,
S indul a hegyeknek Ostrovicba,
A midőn épen leszáll az alkony.

Tűznél körben ültek ott a bégek,
Néhány köztök tisztogatta kardját,
Mások puskatöltést készítettek.
Kéve-zsúpon ült a guzla-dalnok
S őrtanyájokat vidítva zengett.

Köztök a legifjabbik, Hadanjy,
Most a róna sík felé tekint le,
S észrevéve jöttét idegennek,
Ki tanyájokat kikémlelendő,
Hosszu csővü puskáját ragadja,
Mely ezüsttel gazdagon kiverve.
„Bajtársak, látjátok ott az ellent,
Ki felénk lopódik a sötétben?
Ha nem csillog sapkájára e láng,
Meglepettünk volna tőle : ámde
Halni fog, ha kedvezend szerencsém.“

Fegyverét azonnal rá irányzá,
S elsütötte; durranása hangját
Ismételve zengi vissza a bércz.
De sikolt egy élesebb kiáltás,
És az ifju apja, Bjetkó, szólal :
„E hang, istenemre! női hang volt!
Mely szerencsétlenség, mely nehéz sors!
Szégyenére vál egész fajunknak,
Hogy kezüinktől gyenge nő esett el,
Kiknek S-rral fegyveres vitézit
Illett volna harczban elterítnünk.“
Mindenik ragadt kezébe üszköt,
S ment közelre látni ami történt.

Ott fekütt halottan a leánya,
Véres arczczal földön elterülve.

Könnyező szemekkel szólt Hadanjy:
„Szégyen, ah szégyen, hogy nőt ölék meg,
S jaj nekem, hogy azt, akit szerettem.“

Bjatkó rá komor szemmel tekinté :
Fuss, ó fuss ez országból, Hadanjy!
Általad gyalázva van családunk.
Mit fog Serral szólni, majd ha hallja,
Hogy mint vad haramják nőt ölénk meg?“

Mélyen felsohajt a bús Hadanjy,
Rá tekint utólszor öslakára,
S hosszú fegyverét vállára vetve
A hegyoldalon le útnak indul,
Hogy kimenjen messzé tartományba.
Jowan Wjeski zengte nektek e dalt,
Jowan Wjeski legjobb guzla-dalnok.
A ki vágy tovább Hadanjy sorsát
Tudni, adjon díjt az énekesnek.

* * *

Kecskenyáját őrzék a hegyekben,
Puskacsómre támaszkodva álltam,
Hív kutyám aludt a hűvös árnyban,
Minden fű alatt tücskök danoltak,
Mert a nap heven sütött az égről.

Egy szép ifju lépett hirtelen ki
A hegyútnak mély szorulatából,

Testén tépve függtének ruhái,
De a régi rongy s kopás közül is
Láthatólag tündökölt a hímzet.
Hosszu puska volt az ifju vállán,
Csője gazdagon ezüsttel ékes,
Jatagán lógott bal oldaláról.

Hozzám lépve idvezelt szerényen :
„Bátyám, úgymond, itt van-e vidéke
A hősekben gazdag Ostrovicnak ?“

Majd könyek perdültenek szememből,
Felsőhajtvá válaszoltam : Itt van!

„Gazdag volt, úgy mond ő, e falucska,
Nyájak lepték el tetőit egykor,
Négyszáz hadra termett hős fiának
Tündökölt puskáján játszva a nap :
Most csak téged látlak itt magadban,
S e kisdéd bozontos kecskefalkát.“

Én feleltem : Ostrovic hatalmas
Volt; de népét nagy gyalázat érte,
S e gyalázat végveszélybe dönté.
Minden népeit legyőzte Serral,
Amióta egy lányt, szép Ilonkát,
Meglövé az ifju hős Hadanjy.
„Mondd el, bátya, mint történhetett ez ?“

Serral jött mint bérczi áradat jön,
És megöldökölte hőseinket,
Földeinken feldulá az áldást,

Gyermekink rablóknak adta pénzért,
S Ostrovicnak régi híre eltűnt.

Hát az ősz Bjetkó felől hírt
Nem tudnál nekem beszélni, bátya ?

Látván nemzetsége pusztulását,
Felkapaszkodott ama tetőre,
És fiát kiáltozá, Hadanjyt,
Aki elment messze tartományba..
S ím Serralnak egyik bége megjött
— Hogy rá minden szentek átka szállna! —
És lelőtte Bjetkót a tetőről,
S ősz fejét leszelve jatagánnal
Meglöké lábával a halottat,
S teste a hegyről mélységbe görgött.

E szókat hallván a vándor ifju,
Mint sebhedt gím földre omla arczczal,
S a mélységbe görgött, melybe apja
Holttestét a durva bég taszítá:
Mert, ki minket végveszélybe döntö,
Ő, Bjetkó szülötte, volt, Hadanjy.

TARTALOM.

	Lap
Életrajz	3
A Lanthoz. 1835	19

IFJUKOR.

Égi háború. 1820	23
Tünődés. 1825	24
Philomélához. 1821	26
Esthajnal. 1822	28
Nellihez. 1827	29
Emlékül. 1826	30
Dal a Vidékhez. 1825	31
A Ligethez. 1822	32
Emlékezés. 1824	33
Kesergés. 1825	35
Éjjel. 1821	36
Fellegekhez. 1825	38
A Holdhoz. 1824	40
Az eltűnt ifjúkor. 1826	41

	Lap
Epedés. 1827	43
A lyányka pillantata. 1825	44

SZERELEM.

Emlékezés. 1834	47
Lyányka gyötrelme. 1828.	48
Hozzá. 1831	49
Az elhagyott. 1833	50
Irma Gyulához. 1834	51
Kék szín. 1828	52
A Violához. 1831	53
Megelégedés. 1825	54
A Völgyhöz. 1833	55
Az apácza. 1835	57
Hódolás. 1834.	58
Cynthiához. 1835	59
Éjszélkor. 1834	59
Vitéz bucsúdala. 1831.	60
Sajkadal. 1834	61
Lottihoz. 1834	63
A bokréta. 1834	63
Lenke dala. 1834	64
Az Emlényhez. 1833	66
A Távozóhoz. 1832	67
Lemondás. 1831	68
Édességek. 1831	69
Halászlégény dala. 1835	70
Hívó. 1836	71
Az eljegyzett. 1835	72
A bojtár. 1835	73

TARTALOM.

205

	Lap
Emma. 1835	75
Kis leány dala. 1835	76
Tél és tavasz. 1835	77
Az özvegy. 1836	78
Az est. 1836	79

HAZA. ÉLET. EMLÉKEZÉS.

A vezér búcsúja. 1834	83
Egy leányka sírján. 1832	85
Vándor alkonydala. 1827	87
Széphalom. 1825	88
Élet. 1834	88
Apotheosis. 1834	89
A vihar. 1829	93
Borének. 1825.	94
A száműzött. 1826	98
Isten hozzád. 1824	102
Szellemhang. 1830	103
Sohajtás. 1834	104
Andalgás. 1826	105
Egy anya keserve. 1834	107
Egy leánykának. 1834	108
A rabköltő. 1835	109
Az útas. 1835	111
Jelen és múlt. 1836	112
A Reményhez. 1836	113
Őszi dal. 1836	114
Egy jótékony nőhöz. 1836	115
A hit. 1836	116
Jó éjtszakát. 1836	117

	Lap
Végpart. 1835	117
Esdeklés. 1836	118
Gyász és öröm. 1844	118
A viola. 1844	119
Egy nőhöz. 1844	120
A királyra. 1844	121
Deák Ferenczhez. 1845	123
Honfidal. 1845	126
Ébresztő. 1845	128
Fohászkodás. 1849	131
Jóslat. 1850	135
Nyugasztaló. 1851	138

BALLADÁK.

A dalnok. 1823	143
Sólyomvár, töredék. 1822	145
A kék partok. 1827	147
A zarándok. 1828	150
Szép Jolánka. 1831	152
Ilonka. 1831	161
A visszatért. 1833	162
A bajnok nője, 1834	164
Szolnok mellett. 1849	166

IDEGEN KÖLTŐKBŐL.

1835.

A vándor, Goethétől	171
Edvárd, Herder szerint	179
Hozzá, Uhlandtól	181
Szentilona szigetén, Immermanntól	182

TARTALOM.

207

	Lap
Veszteség, Goethétől	185
Bátorítás, Goethétől	185
Az éji dal, Uhlandtól	186
A látogatás, Goethétől	187
Rendeltetés, Grün Anastasiustól	189
A csolnak, lengyel népdal	190

SZERB DALOK.

Talvj és Gerhard szerint.

I. A kikerülhetlen	191
II. Alkuvás	193
III. Ohajtás	194
IV. Leányi törvényszék	194
V. Szerelmi kín	195
VI. Vadászkaland	196
VII. Egyesület	197
VIII. A szerencsétlen lövés	198

